This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital utgave av en bok som i generasjoner har vært oppbevart i bibliotekshyller før den omhyggelig ble skannet av Google som del av et prosjekt for å gjøre verdens bøker tilgjengelige på nettet.

Den har levd så lenge at opphavretten er utløpt, og boken kan legges ut på offentlig domene. En offentlig domene-bok er en bok som aldri har vært underlagt opphavsrett eller hvis juridiske opphavrettigheter har utløpt. Det kan variere fra land til land om en bok finnes på det offentlige domenet. Offentlig domene-bøker er vår port til fortiden, med et vell av historie, kultur og kunnskap som ofte er vanskelig å finne fram til.

Merker, notater og andre anmerkninger i margen som finnes i det originale eksemplaret, vises også i denne filen - en påminnelse om bokens lange ferd fra utgiver til bibiliotek, og til den ender hos deg.

Retningslinjer for bruk

Google er stolt over å kunne digitalisere offentlig domene-materiale sammen med biblioteker, og gjøre det bredt tilgjengelig. Offentlig domene-bøker tilhører offentligheten, og vi er simpelthen deres "oppsynsmenn". Dette arbeidet er imidlertid kostbart, så for å kunne opprettholde denne tjenesten, har vi tatt noen forholdsregler for å hindre misbruk av kommersielle aktører, inkludert innføring av tekniske restriksjoner på automatiske søk.

Vi ber deg også om følgende:

- Bruk bare filene til ikke-kommersielle formål
  Google Book Search er designet for bruk av enkeltpersoner, og vi ber deg om å bruke disse filene til personlige, ikke-kommersielle formål.

- Ikke bruk automatiske søk
  Ikke send automatiske søk av noe slag til Googles system. Ta kontakt med oss hvis du driver forskning innen maskinoversettelse, optisk tegngjenkjenning eller andre områder der tilgang til store mengder tekst kan være nyttig. Vi er positive til bruk av offentlig domene-materiale til slike formål, og kan være til hjelp.

- Behold henvisning
  Google-"vannmerket" som du finner i hver fil, er viktig for å informere brukere om dette prosjektet og hjelpe dem med å finne også annet materiale via Google Book Search. Vennligst ikke fjern.

- Hold deg innenfor loven
  Uansett hvordan du bruker materialet, husk at du er ansvarlig for at du opptrer innenfor loven. Du kan ikke trekke den slutningen at vår vurdering av en bok som tilhørende det offentlige domene for brukere i USA, impliserer at boken også er offentlig tilgjengelig for brukere i andre land. Det varierer fra land til land om boken fremdeles er underlagt opphavrett, og vi kan ikke gi veiledning knyttet til om en bestemt anvendelse av en bestemt bok, er tillatt. Trekk derfor ikke den slutningen at en bok som dukker opp på Google Book Search kan brukes på hvilken som helst måte, hvor som helst i verden. Erstatningsansvaret ved brudd på opphavsrettigheter kan bli ganske stort.

Om Google Book Search

Googles mål er å organisere informasjonen i verden og gjøre den universelt tilgjengelig og utnyttbar. Google Book Search hjelper leserne med å oppdage verdens bøker samtidig som vi hjelper forfattere og utgivere med å nå frem til nytt publikum. Du kan søke gjennom hele teksten i denne boken på `http://books.google.com/`

A 930,335

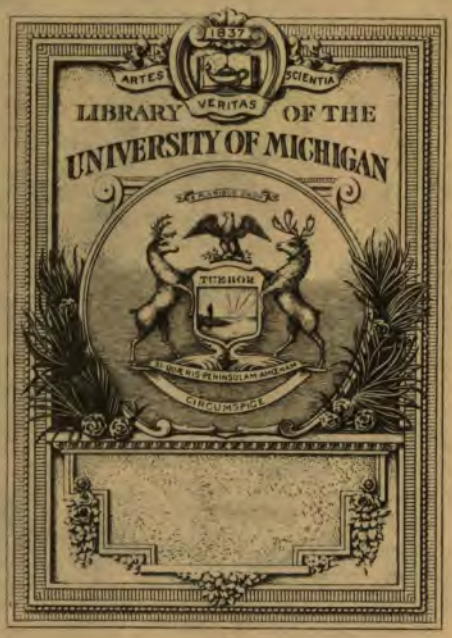
1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

839.88
E 3 fe

FELEN

PETER EGGE

FELEN

SKUESPIL I FIRE AKTER

KRISTIANIA OG KJØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
1912

Copyright 1912
by Gyldendalske Boghandel
Nordisk Forlag

Angaaende ret til opførelse i Norge og Sverige saavel av nærværende skuespil som av alle de øvrige av samme forfatter henvende man sig til sekretæren i NORSKE DRAMATIKERES FORENING, høiesteretsadvokat VILH. DYBWAD, Stortingsplads 7, Kristiania.

CENTRALTRYKKERIET KRISTIANIA

Scandinavian
Commission
3-13-28
16435

Dg. 2. 28 Nr. 2

PERSONER

ØISTEIN BRUDEVOLD, arbeider ɔ: snekker, graver og mangt andet
GUNHILD, hans kone
MAGNUS, deres ældste søn, bekjendt og anset komponist og dirigent
RAGNA, deres yngste datter, tjenestjente
ESKILD, en arbeider, kaldet Haltefa'n
ERIK SKALBERGET, ung gaardbruker
HAMMAREN, omstreifende kræmmer
LENSMANDEN
ZAKKARIAS BLEIKEN, sersjant
TINGSRUDEN, omreisende prædikant
OLAUG, en kone
HANSINE, en kone
VIS-BIRGIT, en gammel, fremsynt kone
En strengt alvorlig kone
En blid kone
En strengt alvorlig mand
En gammel bonde
En ung bonde
En stille mand
Bønder av begge kjøn og alle aldre

Handlingen gaar for sig i en liten, trang, bortgjemt dal op under høifjeldet i det østlige Norge og i slutningen av forrige aarhundrede.

De tre første akter spilles i stuen hos ØISTEIN BRUDEVOLD, den fjerde paa gaarden Balsnes under en auktion. Mellem hver av de tre første akter ligger et døgn. Fjerde akt følger straks efter tredje.

FØRSTE AKT.

Vi er hos Øistein Brudevold.

En lavloftet, tarvelig, men velstelt stue, hvor ingen by-stas har faat trænge sig ind. Alt er enkelt og solid og hjemmegjort og vel brukt. Bonderoser er her, men uten paatrængenhet eller nogen slags ferskhet. Mange av dem er halvt slitt væk eller saa visne og bleke, at bare den, som ser godt efter, blir var dem. Stuen er ikke dyp.

Paa bakvæggen to vinduer og tilhøire for dem indgangsdøren, som gaar ut. Naar den aapnes, ser en ut i bislaget og videre ut mot granskogen, som staar et stenkast borte. Skogen ser en gjennem vinduene ogsaa. Sengbænk, som brukes som sofa, mellem vinduene. Over den oppe paa væggen en hylde med nogen gamle bøker. Foran den et bord.

Paa venstre væg længst bak dør til kammerset. Længer hit en aapen grue. Mellem den og kammerset et litet skap for matvarer. Længst hit en tallerkenrække.

Paa høire væg langt bak en trap, som fører op paa loftet. Baksiden vender ind mot stuen. Længer hit dør til snekkerverkstedet. En seng, solid og velstelt, langs væggen. Længst hit en vævstol.

Et gammelt slagur staar oppe i venstre hjørne. En krak foran gruen. En spinderok under tallerkenrækken. I linje med denne og fremme paa gulvet (litt tilvenstre for midten) et klaffebord med tre stoler omkring.

Det er Sankthans. Ut paa eftermiddagen. Det spraker av sol.

Ragna, den yngste datteren i huset, bærer en dampende kaffekjêl fra gruen og bort paa klaffebordet og skjænker i kopperne, som staar der. Hun er byklædd.

Gunhild, moren, som er helgeklædd, kommer fra kammerset, hvis dør staar aapen. Hun gaar bort og gløtter paa døren til verkstedet og sier: „Far!"

Øistein kommer i arbeidsklær. De to gamle sætter sig. Faren bak bordet. Moren paa venstre side — nærmest gruen.

RAGNA.

Skal jeg kanske skjænke i en draape til 'n Eskild og?

GUNHILD.

Aaja, han lyt faa litt kaffe idag, siden du skal reise.

Ragna skjænker i en kop og bærer den ind i verkstedet, kommer saa tilbake igjen og sætter sig ved bordet og likeoverfor moren. Det blir stilt nogen øieblik. Alle drikker kaffe.

GUNHILD

(i et suk).

Naa lakker og li'r det, Ragna.

RAGNA

(ser paa slaguret).

Ja, det gjør det ret. — Jeg tænker matmor skulde bli lei, om jeg blev borte.

GUNHILD.

Aaja, de trænger vel tjenestfolkene sine likesaa mye i byen som paa landet.

RAGNA.

Kanske vel saa mye, mor.

GUNHILD.

Endda de ingen krøtter har og hverken aaker eller skog.

— Du faar ikke glemme at skrive.

RAGNA.

Det glemmer jeg nok ikke.

GUNHILD

(tvinger ned skjælvingen inde i brystet).

Naar en har hat ni barn, og de alle sammen er bortenfor mange fjeld, da gjør det godt at høre fra dem. Og endda gildere er det, naar de ser ind til far og mor.

— Jeg skjønner ikke, hvor de har blit av, de otte dagene, du har været hjemme hos os denne gangen.

RAGNA.

Bare veien ikke var saa lang hjem til Saksedal, mor!

GUNHILD.

Sju gode, gamle norske mil til jernbanen . . . det forstaar jeg maa være mangt et steg, endda jeg aldrig har gaat den veien.

ØISTEIN

(med stor ro; men det er en svak tilrettevisning i ordene.) De sju milene er ikke længer, end at du nok klarer dem, Ragna.

RAGNA

(bøier straks av).

Nei, du vet det. (*Hun sier litt ufri, og hun ser ikke op*): Jeg hadde saa smaat tænkt, at

En gammel norsk mil = ca. 11 kilometer.

kanske skulde jeg slumpe til at faa se 'n Magnus her denne gangen.

ØISTEIN.

Fordi han skrev til jul, at han vilde se hjem ut paa vaarparten, mener du?

RAGNA.

Ja.

ØISTEIN.

Slikt bryr ingen sig om her i huset, naar det skriver sig fra den kant.

RAGNA.

Naa har vi Jonsok. Og naa kommer 'n kanske.

(Gunhild gjør tegn til hende, at hun skal tie; men Ragna ser det ikke. Da ingen sier noget, blir Ragna ved litt usikkert):

Men han kunde gjerne skrive og si fra, synes jeg. *(Gunhild gjør tegn til hende paanyt.)*

ØISTEIN.

Han har nok jul bare én gang tredje hvert aar, han. Oftere ser ialfald ikke vi brevlappen fra 'n.

Jonsok ɔ: Sankthans.

GUNHILD.

Han har vel sit at stri med, han og.

ØISTEIN
(mørkt).

Naa er det femten aar akkurat siden han orket veien hjem. — Og jeg tror, det var sidste gangen og.

GUNHILD
(mildt).

Si ikke det, far.

ØISTEIN
(til Ragna).

Men som du kanske har lagt merke til, saa har vi sluttet med at snakke om den ældste bror din her i huset.

(Et øieblik er det tyst. Saa skyver han kaffekoppen rolig ind paa bordet og reiser sig.) Vi skal vel følge hu Ragna et stykke paa vei.

GUNHILD.

Ja, vi blev forlikt om det, vet du.

ØISTEIN.

Da faar jeg fjelge mig litt. *(Gaar ind i kammerset og lukker døren efter sig.)*

Fjelge sig ɔ: vaske sig, pynte sig.

RAGNA.

Det var kanske tankeløst utav mig, at jeg begyndte at snakke om 'n Magnus.

GUNHILD.

Han likte det ikke, saa du.

— Jeg skjønner mig ikke paa gutten, jeg, — han, som var saa godhjertet og taalmodig, da han var liten. Han blev sandelig ikke spart, maa du tro, han, som var ældst.

(Igjen er det stilt.)

RAGNA.

— Som de skal grave og spørre mig ut, husbondsfolkene, naa igjen, — ja mest om 'n Magnus, men om dere og.

GUNHILD.

Du lyt være taalmodig, Ragna, du, som har saa godt forstand. Byfolk er tidt vetløse, vet vi.

RAGNA.

Hadde de bare ikke greie paa, at jeg er søster til 'n Magnus! — Værst er det, naar de har læst navnet hans i bladet.

(Hærmer): „Hvad sier forældrene dine da, som har en saa berømt søn?“ *(Ler lavmælt).*

GUNHILD.

Det sier de aldrig et ord om, kan du svare dem.

RAGNA.

„Skal du ikke skrive til 'n da?“ —

Ja, det har de vel spurt om ti ganger.

— „Naa er han da her i byen.“ *(Slaar hænderne sammen):* „Nei, tænk at du ikke har snakket med 'n, siden du var et bitte litet barn!“ *(Ler igjen, men ikke høit.)*

Aa de er saa jaalet! Naa tænker jeg, de vil vite, hvad han skrev til dere til jul.

GUNHILD.

Saa grove er de vel ikke. — Byfolk har likesom ikke noen skam, de.

RAGNA

(som en tanke slaar ned i, sier næsten høitidelig).

Men om 'n Magnus kommer ind gjennem døren en dag *(ser hurtig mot indgangen),* det maa da bli underlig for dere, synes jeg.

GUNHILD

(stirrer ind i sine egne tanker).

Ja, du kan saa si. Naa har vi set 'n en eneste gang paa fem, seks og tjuge aar; for

han var ti aar borte første gangen. — Gud vet, naar næste gang blir.

RAGNA.

Ja, han ser anderledes ut naa, end da han fór, kan du tro.

GUNHILD.

Ja, i femten lange aar er det mye, som vender og snur sig her i verden.

RAGNA.

Men 'n far er for . . . *(tier og slaar øinene ned et øieblik)* . . . han er for streng mot 'n Magnus.

GUNHILD.

En faar bære over med 'n far.

RAGNA.

Naa skulde han da ha vænt sig til det, at 'n Magnus ikke skriver.

GUNHILD.

Han far vænner sig aldrig til det, som han ikke liker.

RAGNA.

Aanei, han gjør nok ikke det. — Saa tung og faamælt han gaar her, maa det være mange ting, som han ikke liker.

GUNHILD.

Fler end du kan tænke dig.

Men det er ikke at vente, at du skal forstaa helt igjennem, hossen det hænger i hop med far din.

RAGNA.

Det kan saa være, det, mor.

GUNHILD.

Nei, for du har aldrig set noe til hjemmet hans og slegten. Du har bare hørt om glansen. Men det er naa mer at ha set den. Du kan nok være tjenestjente, Ragna, og ikke ha stort at si paa det. Men det har været noe andet for far din at flytte fra Brudevold og ind i stuen her som sytten, attenaars gut — med en far, som bare var et vrak, og en sjuk mor og saa stri forat holde modet og livet oppe i dem begge og i sig sjølv med.

RAGNA.

Det maa ha været tungt.

GUNHILD.

Aaja, det var vel ikke lettere for 'n at se paa den auktionen, som gik føre flyttingen hel-

hossen ɔ: hvorledes.

ler . . . da alt arvegodset blev spredd utover bygdene. — Og liten hjælp at faa; for det stod ikke længer rart til med slegten paa noen kant.

RAGNA.

Jeg skjønner ikke, hossen han klarte det, jeg, — saa ung som han var.

GUNHILD.

Han har bestandig været flink med hænderne.

RAGNA.

Men at bli gaaende her og bli glodd paa av medynken.

GUNHILD.

Han kunde ikke stryke sin vei, han, som hadde far og mor at hjælpe. — *(Sukker. Sier om litt):* Han vilde nok mer end gjerne strøket; for længe før den flyttingen hadde han gaat sjuk av længt efter at komme ut i verden for mussikken sin skyld. Brudevoldsfelen og felespellet hadde ikke fulgt slegten i over hundre aar for ingen ting, ser du.

RAGNA.

Men at han ikke strøk, da faren døde.

Længt ɔ: længsel.

GUNHILD

(smiler).

Da hadde han nok alt bundet sig for godt til mig.

— Aanei, det er ikke at vente, at dere, barn, skal forstaa alt det, som er tungt og underlig hos 'n far.

— Du husker vel knapt nok den tiden han endnu spelte fele, du.

RAGNA.

Jo da, mor.

GUNHILD.

Men du var for liten til at skjønne, for et slag det var for os, da bygden tvang os til at brænde felen.

RAGNA.

Ja, men jeg husker den kvelden du sa til os unger, at naa var felen brændt. — Nævn aldrig felen for 'n far, sa du.

GUNHILD.

Husker du det? — Det var aaret efterat 'n Magnus sidst var hjemme . . .

RAGNA.

Er det virkelig fjorten aar naa i sommer?

GUNHILD.

Ja. — Tænk i fjorten aar har felen ikke laatet her i huset. *(Begge tier ved den tanken.)*

RAGNA.

Han maatte vel bli lysere i hugen, om han turde begynde at spelle igjen.

GUNHILD.

Tør, det gjør han nok. — Folk er da ikke saa galne som engang. Gutten ner i Andersstuen har da faat en skarvefele at gni paa; men jeg hører ikke, at noen er efter 'n for det. — Nei, men du skjønner vel, at 'n far taaler ikke at høre felelaat mere.

RAGNA.

Kjære, gjør han ikke det?

GUNHILD.

Nei. Og om han gjorde, saa faar han aldrig en slik en som Brudevoldsfelen igjen. Og han er nok ikke nøid med noe, som er daarligere.

Skarvefele ɔ: meget simpel fele. — Lysere i hugen ɔ: i sindet.

— Ja, slik skulde det gaa den bedste spellemanden, jeg har hørt.

RAGNA.

Jeg har ikke noe klart minne om felen hans far, jeg. — Jeg tror, jeg ser den slik som du har skildret den.

GUNHILD.

Den var noe baade for øre og for øie, den. Derfor var den vidtspurt og omtykt og. — Aldrig glemmer jeg auktionen paa Brudevold, da far din steg fram og bød paa felen. Da tidde de andre. Og saa fik han tilslaget for en skampris.

(Sukker.) Ja, det blev da stilt her i huset og engang. — Ingen fele. Og ingen unger, som ber mig om at synge viser. Han far ber mig aldrig mer, vet du. Og saa synger jeg for mig sjølv, naar han er utendørs.

RAGNA.

Jeg skjønner ikke, at 'n far kunde brænde felen, jeg.

GUNHILD.

Vi blev rædde allesammen. Bygden var ikke til at kjende igjen. Vækkelsen gik som

et uveir i dalen. Folk lydde og lurte omkring stuen her baade dag og nat efter felelaat. Han maatte ha fred, ser du, og staa sig godt med folk; for han maatte ha arbeid. Folk vilde nok ikke brukt han hverken til snekkeri eller taktækking eller til at kaste op graver bort paa kirkegaarden, om felen ikke hadde tidd her i stuen. — Han hadde netop blit graver dengang.

RAGNA.

Jeg vilde ha gjemt felen, jeg, og sagt, jeg hadde brændt den.

GUNHILD
(mildt).

Vilde du det, du Ragna! Men om de hellige saa hadde faat tæften av, at kanske var felen ikke brændt like vel, da hadde han staat der som den, alle i bygden kunde spytte paa.

RAGNA.

Jeg skulde ha gjemt den saa godt, at ingen kunde ha fundet den.

GUNHILD
(med et glimt i øinene).

Ja, det hadde vel latt sig gjøre.

RAGNA.

Oppaa loftet. *(Ser op mot taket.)*

GUNHILD

(blir tat av hendes ord).

Ja, du sier noe.

RAGNA.

Aa, det maatte ha været gildt, om vi engang imellem kunde ha lurt os oppaa loftet og dradd felen fram og set paa den en liten stund.

GUNHILD

(med lysende øine).

Skulde du likt det?

RAGNA.

Ja, du kan vite det . . . en slik fele, som har været i slegten i mye over hundre aar, og som var saa vidtspurt og omtykt.

GUNHILD

(reiser sig, fordi hun ikke kan sitte længer).

Ja, du har ret i det, Ragna.

RAGNA.

Det hadde været noe at arve for 'n Magnus, det, — uten at noen hadde trængt at vite det.

GUNHILD

(nærmer sig hende og hvisker spændt):

Ragna, jeg skal fortælle dig noe, som bare 'n far og jeg vet; men du maa ikke si det til et eneste menneske.

Ragna har reist sig. Gunhild lægger hænderne paa hendes skuldre og ser hende ind i øinene.

RAGNA.

Du skræmmer mig næsten, mor. Du kan da skjønne, jeg skal tie.

GUNHILD.

Gi mig haanden paa det. *(Ragna gjør saa.)* Du gjør baade 'n far og mig ulykkelig, om du ikke tier.

RAGNA.

Si det trygt, du mor.

GUNHILD.

Felen er ikke brændt.

RAGNA

(næsten uten mæle).

Er den ikke brændt?

GUNHILD.

Gud gi, jeg aldrig maa angre det, jeg fortalte dig naa.

RAGNA

(i stor spænding).

Nei, nei, det skal du ikke, mor.

GUNHILD.

Jeg rev felen ut av hænderne paa far din, jeg . . . i sidste øieblikket. Han var reint fra sig sjølv, ser du. Han vilde knase felen bort i gruen. — Og saa sa jeg til alle folk, at den var brændt. Og det samme sa 'n far og til alle dem, som spurte 'n. — Jeg tror ikke, Vorherre bær vondt til os for den løgnen; for vi maatte da berge det kjæreste, vi hadde, omframt ungerne.

RAGNA.

Men hvor gjorde du saa av felen?

GUNHILD.

Jeg la den ned i kassen sin og tullet det hele ind i noen gamle matter og stak den bort i en krok oppaa loftet. *(Ser et øieblik op mot taket.)* Og der laa den i mange aar. Jeg saa

Omframt ɔ: foruten.

aldrig paa felen, og 'n far vilde hverken høre om den eller se den.

RAGNA.

Men siden da, mor?

GUNHILD.

Ja, saa kom den tiden, da det ikke længer var barn i huset. Han far og jeg sat igjen alene. I alle aarene hadde jeg tænkt paa felen med vond samvittighet. Det var, likesom jeg hadde et litet barn gjemt oppaa loftet. En og anden vinternat hørte jeg, at felen graat og klaget bort i kroken sin. Det hændte gjerne, naar jeg laa og ikke kunde sove for uveiret, som raste gjennem skogen omkring os. — Men en dag fandt jeg felen fram. Jeg rensket den og knøt en streng, som hadde sprunget. Jeg tok den ner i stuen her; for jeg vilde ha den nær mig, saa jeg kunde se paa den engang imellem, naar jeg mest trængte til det.

RAGNA.

Nei, som dette høres underlig! — Hvor har du felen, mor?

GUNHILD.

Hysj, Ragna. La ikke 'n far høre os.

RAGNA.

Vet han det ikke da?

GUNHILD.

Nei, ikke at felen har kommet ner i stuen. Men en dag opendager han det vel. Det faar saa være. Jeg tør ikke syne den fram, jeg.

RAGNA.

Naa minds jeg, at jeg drømte engang, da jeg var bare ungen, at felen var ikke brændt; for jeg saa den saa klart og hørte, at den spelte, endda ingen rørte den.

GUNHILD.

Det var kanske en styg vinternat.

RAGNA.

Ja kanske. Buen gik alene over strengene.

GUNHILD.

Felen klaget vel?

RAGNA.

Ja, den klaget og graat.

GUNHILD.

Saa har vi hørt den begge to. Da tror jeg, 'n far og maa ha hørt den.

RAGNA.

Men hvor er felen? La mig se den.

GUNHILD.

Jeg tør ikke, Ragna. Han far kunde komme over os.

RAGNA.

Skal jeg dra hjemmefra uten at se den igjen?

GUNHILD
(hvisker).

Vent litt. Jeg gjør mig ærend ind i kammerset og ser, hvor langt han er kommet med at faa klærne paa sig. *(Gaar.)*

RAGNA
(alene. Hun vender sig langsomt hit og dit og skjeler efter felen, næsten frygtsomt).

Om jeg faar se felen hel og fin igjen, da tror jeg paa, at 'n Magnus kommer hjem i sommer og blir godvenner med 'n far.

GUNHILD
(trær ind igjen).

Han holder paa at skrape skjegget. *(Tar en kniv fra skuffen i bordet.)* Dra fram kassen øverst opved væggen under sengbænken.

RAGNA.

Under sengbænken?

GUNHILD.

Ja. — Du er mjukere i ryggen, du, end jeg.

RAGNA

(lægger sig paa knæ og gjør som moren har bedt hende om). Men det er da bare en cikoriekasse.

GUNHILD.

Jeg tør ikke bruke felekassen, kan du vite. Den er saa let kjendelig, den. — Den ligger igjen oppaa loftet.

(Hun har lagt sig paa knæ. Nu kjører hun kniven ind under laaket.) Laaket er bare saa løselig slaat paa. — Saa aapner jeg engang imellem, men bare naar 'n far er paa kirkegaarden, eller han har gaat helt ner i bygden.

(Laaket gaar op. Gunhild tar bort et litet klæde, som ligger over felen.)

RAGNA

(slaar hænderne stilt sammen).

Det er den felen, jeg drømte om!

GUNHILD

(rolig).

Det er det vel.

RAGNA.

Saa fin var den! — Og det felehodet hadde den! — Her ligger den som en prinsesse paa mjuk bolster. — Ja, mor, naa tror jeg, at 'n Magnus kommer hjem i sommer.

GUNHILD.

Det tror jeg og.

Naa er jeg aldrig alene i stuen, hvor langt 'n far har gaat hjemmefra.

RAGNA.

Du har felen.

GUNHILD

(lukker laaket igjen og slaar det løselig fast.)

Naa faar vi skynde os. — Sæt kassen paa pladsen sin, du, helt øverst opved væggen.

(Ragna gjør saa. Og begge reiser sig.)

RAGNA

(ser mot sengbænken).

Bare ingen opendager felen der den er, mor.

GUNHILD.

Nei, ingen har noe at gjøre under sengbænken. Og her i stuen holder bare 'n far og jeg til.

RAGNA

(ser et øieblik mot døren til verkstedet).

Men 'n Eskild da!

GUNHILD.

Han Eskild kommer da bare engang imellem, han, vet du, og hjælper til, men bare naar noen tinger saa mye arbeid, at 'n far ikke faar det færdig i rette tid uten hjælp. — Idag er det sidste dagen, 'n Eskild er her denne gang. Og glad er jeg.

Øistein ind fra kammerset. Han har en anden klædning paa. I haanden bærer han et skrin av træ med utskjæringer paa.

ØISTEIN.

Se her, Ragna, har du en liten ting. Det er ikke sagt, du faar noe andet efter os.

RAGNA.

Nei, at du lager slikt noe til mig. *(Rækker ham haanden.)* Du faar ha saa mange tak.

ØISTEIN.

Det skal du ha, fordi du saa hjem til far og mor.

RAGNA.

Det er saa altfor mye.

GUNHILD

(som ogsaa har set paa skrinet).

Det er fint, — som en kan vente, naar 'n far har laget det.

ØISTEIN.

Saa lyt vi se til at komme avsted.

GUNHILD

(gaar mot døren til kammerset).

Naa kommer jeg paa øieblikket. *(Ut.)*

RAGNA

(ser ut av vinduet).

Her er en mand, som vist vil snakke med dig, far. Det er 'n Erik Skalberget.

ØISTEIN.

Det var leit. — Jaja, jeg vet, hvad den karen vil.

Ragna gaar ind i kammerset. — Erik Skalberget, eu ung gaardbruker, stiger ind med en cikoriekasse under armen.

ERIK.

Goddag.

ØISTEIN.

Goddag. — Du faar se til, at du faar sitte.

ERIK

(sætter sig paa en stol og tar kassen paa fanget).

Det blev fint veir.

ØISTEIN.

Ja, naa traf det til. — Hossen gaar det hjemme hos dig naa?

ERIK.

Kjærringen tar det mer rolig idag.

ØISTEIN.

Det er et tungt slag for unge, nygifte folk at miste barnet sit.

ERIK

(tier et par øieblik).

Jeg har liket med mig.

ØISTEIN.

Jasaa. — Du har det kanske i kassen der?

ERIK

(ser ned i fanget).

Ja. — Jeg syntes ikke, det var noe at gjøre videre stas utav . . . en slik liten kar, som bare har levd én time.

ØISTEIN.

Du kan ha ret i det. — Men han var døpt, sa du.

ERIK.

Ja, han blev døpt straks; for han saa saa klein ut.

ØISTEIN.

Graven er alt færdig, den.

ERIK.

Som jeg sa, da vi snakket sammen sidst —: du synes kanske, det er utidig, at en slik en, som bare har levd én time, skal ha en grav for sig sjølv. Han kunde være nøid med at ligge i en grav sammen med et voksent lik. Men kjærringen og jeg, vi synes, det skulde være hyggeligst, at gutten hadde en grav for sig sjøl.

ØISTEIN.

Ja, du vet det.

Erik reiser sig, sætter kassen paa den stolen, han sat paa, og lægger paa bordet en tokrone, som han har færdig i vestlommen.

ØISTEIN.

Men dette blir altfor mye.

ERIK.

Nei, det blir det ikke.

ØISTEIN.

Saa mye faar jeg for et voksent lik og.

ERIK.

Ja, men det kan være slik denne gangen; for det er uvist, om det kommer flere unger hos os, naar det gik saa skitt med den første.

ØISTEIN.

Det skal du ikke si.

ERIK.

Jo, det sier jeg ret.

ØISTEIN

(rolig og meget bestemt).

Mer end én krone og femti tar jeg ikke. *(Drar pungen op og lægger femti øre paa bordet.)*

ERIK

(tar femtiøringen og rækker ham haanden).

Saa faar du ha saa mange tak.

ØISTEIN.

Sjølv tak.

ERIK.

Hossen er det . . . blir det prækensøndag — søndagen, som naa kommer? Eller blir det først om fjorten dager?

ØISTEIN.

Søndag, som naa kommer.

ERIK

(nikker).

Ja, naa minds jeg, det er tre uker siden sidste prækendag.

ØISTEIN.

Konen din blir vel saa pas, at hun kommer med til jordpaakastelsen?

ERIK.

Jeg tænker det. *(Tier et øieblik.)* — Farvel da!

ØISTEIN.

Farvel!

(Han følger ham ut i bislaget, mens han lar døren staa aapen. Kommer ind igjen og gaar bort til kassen, tar den i sine hænder og ser paa den): Det er vist en gammel cikoriekasse. — Barnet har nok levd bare en time; men han kunde naa gjerne ha sværtet kassen like vel. Det hadde likesom tat sig bedre ut. *(Sætter den ind under sengbænken og gaar saa mot døren til verkstedet og aapner.)*

Vi følger hu Ragna et stykke paa vei.

Eskild kommer ind i stuen. Han er i busserul, er omkring firti aar, taler kvikt og halter litt. — Gunhild og Ragna trær ind fra kammerset. Ragna bærer en liten let vadsæk av tøi i den ene haand og en liten bylt i den andre.

ESKILD.

Nei, jasaa, saa byjenten skal dra naa. *(Gir hende haanden.)* Du faar leve saa vel da, Ragna. Og saa faar du hilse byen, endda jeg aldrig har set den, og endda den aldrig har set mig. Du har fortalt mig et og andet smaat om byen. Naa faar du fortælle byen et og andet smaat om mig. — Jeg halter litt, kan du si, men bare paa den ene foten, hi, hi, hi! Saa jeg er ikke saa fæl som gamle prosten Schare; for engang

han kom fra fire dages gravøl, saa haltet han paa begge føtterne slik, at tre mand maatte til for at hjælpe 'n op av grøften, — kan du si! hi, hi, hi!

RAGNA.

Farvel da.

ESKILD.

Farvel! — Farvel! *(Følger efter dem ut i bislaget.)* Det blev fint reiseveir naa.

(Kommer ind igjen. Kikker efter dem ut gjennem vinduet.)

Og saa kan du fortælle byfolkene, at vi har fele her i huset, — men bare under sengbænken. Og bare i en cikoriekasse, — forat Vorherre ikke skal faa øie paa 'n. — *(Høiere.)* Ragna! Og saa kan du fortælle byfanten, at her i bygden er alle folk hellige, — de ugudelige og, men bare naar det høver dem. Men det høver dem stødt, kan du si.

(Gaar baklænds ut paa gulvet, bøier sig litt og kiker under sengbænken.) Felen har kommet længer fram idag, ser det ut til.

Hammaren ind fra bislaget. Han er kramkar. Han er rolig og lur. Han bærer en varekasse paa ryggen.

Naar det høver dem ɔ: naar det passer dem.

HAMMAREN.

Goddag, Eskild.

ESKILD.

Goddag, Hammaren, er du paa disse kanter naa igjen?

HAMMAREN.

Ja, jeg er da det.

ESKILD.

Hvor kommer du fra naa da?

HAMMAREN.

Jeg har gaat radt over fjeldet øst fra siden klokken fem imorges.

ESKILD.

Jøss!

HAMMAREN.

Du er den første karen jeg har snakket med idag.

ESKILD.

Naa er du vel træt?

HAMMAREN.

Aanei, kan ikke si det.

(Tar varekassen av sig.)

Er noen utav folkene hjemme?

ESKILD.

Nei, 'n Øistein og hu Gunhild følger datteren et stykke paa vei til jernbanen.

HAMMAREN.

Du er alene med felen, du?

ESKILD
(hurtig, litt ængstelig).

Du har vel ikke snakket til noen om det, jeg fortalte dig.

HAMMAREN.

Nei, det hadde jeg ingen vinding utav.

ESKILD.

For jeg vil ikke bli uvenner med 'n Øistein, kan du vite.

(Peker.) — Men dèr er den bokhylden, jeg slog op. Øistein hadde sjølv lappet den — saa gammel den er. Men han kjendte sig nok for stiv og stél til at slaa den op sjølv; for han bad mig om at gaa ind i stuen her og gjøre det. Da var kjærringen i fjøset. Saa skuvde jeg sengbænken til sides for at komme bedre til. Jeg sanset ikke kassen, før jeg hadde sparket til den. Og da laat det

saa fint i den. Og saa fór det i mig, det, jeg en og anden gang hadde hørt et ymt om mellem folk, at felen var ikke brændt, men bare godt løynt et eller andet sted. Jeg var ikke sen med kniven for at lette paa laaket. — Hi, hi, hi dèr laa felen, den. Og gildere fele har ingen set — det jeg kan tro. Den var gildere, end jeg kunde mindes den fra jeg var smaagut. — Men jeg var rap igjen med laaket og rap til at skuve sengbænken paa plass; for jeg vilde ikke være den, jeg, som hadde set felen, kan du vite.

HAMMAREN.

Har du fortalt dette til andre end mig?

ESKILD.

Til flere end dig?

HAMMAREN.

Ja.

ESKILD.

Ikke til indenbygds folk. — Jo, til søster min; men hun lovte at holde tæt.

HAMMAREN.

Det hjælper ikke stort.

ESKILD

(forundret).

Hjælper det ikke?

HAMMAREN.

Har du fortalt noen, at jeg vet det?

ESKILD

(oprigtig).

Nehei, det har jeg ikke.

HAMMAREN

(tænker sig om et øieblik, før han stilt sier):

Om jeg tok felen med mig og gik radt over jeldet mot vest, — hvad vilde du si til det?

ESKILD

(alvorlig).

Hi, hi, hi, hvad jeg vilde si?

HAMMAREN.

Idag høver det godt.

ESKILD

(ængstelig).

Det vilde være farlig, det, Hammaren.

HAMMAREN.

Jeg solgte den og delte pengene med dig. Du kunde faa en seddel i forskud. Saa fik du resten næste gang jeg fór gjennem Saksedal.

ESKILD

(sky).

Ne-ei.

HAMMAREN.

I skogen gjemmer jeg felekassen væk og stikker blanke felen i en sæk. *(Tar sækken op av varekassen.)* Jeg lægger mjuke saker omkring felen, saa den ikke kommer noe til.

ESKILD.

Ja, det kunde du gjøre, men —e—

HAMMAREN.

Du, som er saa slu en kar, du forstaar vel det, at 'n Øistein turde ikke nævne med e t t ord, at felen var borte, h a n.

ESKILD.

Aanei, det turde han nok ikke, men —e—

HAMMAREN.

For da var han utskjæmt her i bygden. De hellige vilde vanvyrde 'n, og de andre le 'n ut. Og alle vilde si, han var en hykler.

v a n v y r d e ɔ: foragte.

ESKILD.

Du kan vite det, men —e—

HAMMAREN.

Her lægger jeg fem kroner til dig. *(Gjør saa.)*

ESKILD.

Ja, du gjør saa, men —e—

HAMMAREN.

Du trænger ikke at se paa, at jeg tar felen med mig, du.

ESKILD.

(som det skyter en lykkelig tanke op i).

Nei, det trænger jeg ikke at se paa.

HAMMAREN.

Du kan gaa ind i verkstedet.

ESKILD.

Hi, hi, hi, ja det kan jeg! — Og saa har jeg hverken hørt eller set, at noen har været her.

HAMMAREN.

Nei, det har du ikke.

ESKILD.

(stikker femkronelappen i lommen).

Og ingen kan tro, at jeg har tat felen; for jeg gaar hjem ikveld likesaa tomhændt som jeg kom.

HAMMAREN.

Ja, det gjør du.

ESKILD

(som glæden stiger hos). Ja, det gjør jeg.

HAMMAREN.

Det kan vare flere dage, inden noen sakner kassen.

ESKILD.

Ja, det kan det.

HAMMAREN.

Og saa har du aldrig set felen heller.

ESKILD

(lykkelig).

Nei, det har jeg ikke. *(Bøier sig litt og kikker under sengbænken.)*

HAMMAREN

(bøier sig ogsaa litt).

Er det den der?

ESKILD.

Ja, en gammel cikoriekasse, som han vist har faat hos landhandleren. — Han tør nok ikke bruke den rigtige felekassen.

Hammaren gaar ut i bislaget og ser sig om til-høire og tilvenstre. Døren lar han staa oppe. Han kommer ind igjen.

ESKILD.

Jeg lyt se til at komme mig væk, jeg. *(Halter hurtig avsted mot verkstedet. Sier i døren uten at vende sig om):* Du faar leve saa vel da, Hammaren! *(Ind i verkstedet.)*

HAMMAREN

(drar samtidig kassen med barneliket frem og putter den i sækken. Slænger saa varekassen paa ryggen.)

Bare jeg er over i skogen, er jeg sikker. — Det er ikke mange skridtene.

(Tar sækken op under armen, gaar hurtig ut i bislaget og slaar døren igjen efter sig.)

ESKILD

(stikker hodet ind av døren).

Jamæn har han gaat. *(Kommer ind og bøier sig litt og ser under sengbænken.)*

Han tok felen. *(Blir staaende taus. Eftertan-kerne kommer.)*

Det var synd for en slik fin fele. Men—e jeg kunde ikke hjælpe det, jeg. Ikke noe videre da; for jeg var ikke i stuen. *(Tier en stund. Tankerne blir mere og mere alvorlige).* Det var Hammaren sjølv, som fandt paa det! Jeg vilde ikke, at han skulde gjøre det, jeg. — Men—e— naar han endelig vilde saa . . saa kunde ikke jeg stoppe 'n.

— Jeg? — Jeg kan avlægge ed paa, at jeg ikke saa, at Hammaren tok felen.

(Nærmer sig vinduet, strækker hals og kikker.) Kjære, er 'n Øistein og hu Gunhild paa hjemveien alt! Da maa det ha hændt noe! *(Skynder sig ut i verkstedet.)*

Øistein og Gunhild kommer langsomt fra bislaget. Øistein gaar ind i kammerset og lar døren staa oppe. — Gunhild bytter skjørt og lægger væk helgestasen.

GUNHILD.

Jeg undres paa, hvad det var for en kar, vi saa snerten utav, da han smat ind i skogen.

ØISTEIN

(som ogsaa klær sig om, kommer frem i døren).

Det maa ha været Hammaren like vel; for hvem andre bær slikt noe paa ryggen som det, han bar.

GUNHILD.

Kanske har Hammaren været herinde, og da maa vel 'n Eskild ha snakket med 'n.

ESKILD

(stikker hodet ind).

Ja, var det ikke det, jeg tykte, at det var folk her. Dere var da svært snare.

GUNHILD.

Ja, hu Ragna var saa heldig at faa sitte paa med 'n Nils Dalsenget. Og da sparer hun at gaa to mil.

ESKILD.

Jøss, for et held hun var ute for da.

GUNHILD.

Og saa fik vi gi os paa hjemveien igjen, vi. — Har det været noen her?

ESKILD.

Her? Nei, ikke det jeg har set eller hørt.

GUNHILD.

Jeg tykte, jeg saa snerten utav en kar bort imot skogen.

ESKILD.

Nei jasaa? — Nei, jeg har skrubhøvlet, jeg, saa jeg hverken har set eller hørt noen. *(Drar sig ind i verkstedet igjen.)*

GUNHILD

(tar rokken frem og gir sig til at spinde).

Du faaar si, hvad du vil, Øistein; men ikveld sætter jeg mig ner og roter sammen et brev til 'n Magnus.

ØISTEIN

(kommer langsomt ind. Han har tat arbeidsklærne paa. Nu taler han værdig og koldt): Det blir din sak. — Den manden vet du, at jeg for mange aar siden har skrevet mit sidste brev til. *(Sier om litt):* Du kunde ellers spare mig for at høre navnet hans.

GUNHILD.

Du har sjølv snakket om 'n idag.

ØISTEIN

(nærmer sig tallerkenrækken).

Det var uret av mig. — Jeg gjør det heller aldrig uten at angre paa det. *(Tar ut av rækken et stort fat, som er brukket over. Tar ar-*

beidsredskaper fra samme sted og sætter sig til at klinke fatet.)

Jeg skjønner ikke, at du har noe uskrevet til den manden.

GUNHILD.

Han er naa din og min søn, hossen det end er. Og han har gjort stor ære paa slegten.

ØISTEIN.

Den æren, vet du, jeg bryr mig ikke en flis om.

GUNHILD.

Nei, jeg vet det. Men naar jeg tænker paa, at han sommetider har staat i spissen for hundre mussikanter paa én gang, saa synes naa ialfald jeg, det er gildt. Og du kan vel ikke si noe om, at jeg undres over, hossen slikt laater. — Jeg har ikke hørt mer end fem stykker paa én gang, jeg. Det var i bryllupet paa Lynget, vet du; for jeg har ikke været i byen og hørt stor-mussikken — slik som du. Derfor skulde jeg ikke ønske mer i verden end at faa se 'n Magnus staa der i spissen for hundre mand.

Stor-mussikken ɔ: Orkester.

ØISTEIN

(med rolig haan).

Endda du visste, at du sjølv bare var en gammel kjærring, som han hadde glemt for aar og dag siden.

GUNHILD.

Det fik saa være det, Øistein.

ØISTEIN

(meget bittert).

Hø, hø, hø!

GUNHILD

(mildt).

Det fik saa være, det, naar han bare ikke glemte, for en spellemand far hans var, og det han skylder baade han og felen hans.

ØISTEIN

(rolig og haardt).

Du har svært for at tie idag. Du maa da ha faat snakket ut i de otte dagene, Ragna var her. — Du vet bedst, at jeg helst vil slippe at se baade 'n Magnus og felen igjen.

GUNHILD

(som det bæver i stemmen hos).

Gud har git os den sønnen som alle de andre.

ØISTEIN.

Ærer han sin fader og moder?

GUNHILD.

Nei, Gud bedre, ikke som han skal.

ØISTEIN.

Nei. — Men derfor gaar det ikke den manden vel heller — saa stor og vidkjend han end er. Men det vet vi, forældrene hans, bare fra de kjærringer, som er laake nok til at bære skammen hans i dig.

GUNHILD.

Vi faar vel vite den rigtige sammenhængen, naar han engang kommer.

ØISTEIN
(uten heftighet).

Han kommer aldrig.

GUNHILD.

Det skal du ikke si, Øistein.

ØISTEIN.

Kommer han noen gang, saa er han vel paa en kant — likesom sidst.

Paa en kant ɔ; litt omtaaget. — Laak ɔ: lav, ussel.

GUNHILD.

Aa, det var da saa ør litet, han hadde drukket. — Jeg tror, han hadde tat sig en liten taar, bare fordi han tykte, det var saa vondt at møte os; for han hadde ikke været, som han skulde mot os. — Det er da underlig, at du ikke glemmer slikt noe. — Du vet da, han er ingen drikker. — Tænk heller paa de gode ordene i de stakkars brevene, vi har faat fra 'n.

ØISTEIN.

Ja . . . tilbudet, vi fik, om at han vilde forsørge os, dengang han hadde giftet sig rikdom til.

GUNHILD.

Det var ikke netop det, jeg tænkte paa.

ØISTEIN.

Men det kjøtbeinet gnager ikke jeg paa. — Det blir ikke fra den manden, jeg tar hjælp, om jeg noen gang skulde trænge slikt.

GUNHILD.

Aa, den ene spellemanden faar vel støtte den andre.

ØISTEIN

(tørt, stilt).

— Jeg kan ikke tænke mig, at han har blit noen rigtig felespeller.

GUNHILD.

Nei, han naadde aldrig dig, — saalænge han var hjemme. — Dèr maatte han ikke by sig fram, Øistein. *(Ser varmt paa ham.)*

ØISTEIN.

Han var en klokker. — Det maa være paa klanet eller fløite eller andre blaasegreier, at han er bedst.

GUNHILD.

Men det kan nok hænde, at han en og anden gang husker alt det stræv, du hadde med at lære han, om han ikke netop skriver og takker dig for det.

ØISTEIN

(reiser sig, nærmer sig hende, ser granskende mot døren til verkstedet og sier lavmælt og med en ro, som det dirrer under):

Du skal brænde felen.

Klanet eller fløite eller andre blaasegreier ɔ: Klarinette eller fløite eller andre blæseinstrumenter.

GUNHILD

(reiser sig ogsaa og sier uten at forstaa):

Brænde felen?

ØISTEIN.

Ja.

GUNHILD

(staar maalløs noen øieblik):

Hvor tar du slikt fra?

ØISTEIN.

Vi er gamle folk. Alle tror, felen er brændt. Det er paa tide, det blir gjort.

GUNHILD.

Magnus vet ikke, at den skal være brændt. Han har ikke været hjemme, siden felen blev stukket væk.

ØISTEIN.

Saa kan du skrive det til 'n ikveld, at felen er brændt. Eller si det til 'n, om han noen gang kommer.

GUNHILD.

Vil du møte 'n med den helsning?

ØISTEIN.

Hvis ikke du vil gjøre det, saa faar vel jeg.

GUNHILD.

Skal felen brændes, saa gjør det sjølv.

ØISTEIN.

Nei, du kan gjøre det. Det er din skyld, at den ikke er brændt.

GUNHILD.

Jeg gjør det aldrig, Øistein.

ØISTEIN.

Jeg orker ikke at gjøre det sjølv.

GUNHILD.

Og da tror du, jeg skulde orke det.

ØISTEIN.

Det er ikke i din slegt, felen har været i snart halvandet hundre aar. — Felen er min.

GUNHILD.

Da er den min og.

ØISTEIN.

Men mest min.

GUNHILD.

Men jeg har kanske graatt flere taarer over den felen end du.

ØISTEIN.

Men jeg var spellemanden. Det var jeg, som fik gaven til at lage nye toner. — Ikke du.

GUNHILD.

Men jeg var konen din — konen til den spellemanden, som ikke fik spelle.

(Det blir stilt. Ingen flytter sig. Det er synlig paa ham, at han er slaat.)

Petra, en ung jente kommer springende forbi vinduene fra venstre, men kommer langsomt ind av døren fra bislaget. Hun er anpusten. Hodetørklæet er glidd ned bak i nakken.

PETRA.

Goddag.

DE ANDRE.

Goddag.

GUNHILD.

Du maa se til, at du faar sitte.

(Alle sætter sig. Øistein paa krakken foran gruen.)

PETRA.

Det blev godt veir naa.

Nye toner ɔ: nye melodier.

DE ANDRE.

Ja, naa blev det bra.

GUNHILD.

Hossen staar det til nedpaa skydsstationen da?

PETRA.

Jo tak, det er som vanlig der.

Hu Malene bad mig springe op og si til dig, Gunhild, at . . . at sønnen din, han Magnus, er paa veien op gjennem dalen. Han kommer imorra, sa han til 'n Even Berg, som kom kjørende netop naa. Da hadde sønnen din kjørt fire mil idag . . . sa 'n, og han fik kjøre et par mil til før kvelden. Den sidste milen tar jeg imorra, sa 'n.

Gunhild har langsomt reist sig. Ingen sier et ord. Da brister hun i graat. Øistein reiser sig ogsaa. Det gaar trækninger over ansigtet; men de stanser snart. Da hverken mand eller kone sier et ord til Petra, gaar hun med et „farvel"

ØISTEIN.

Det er vel ingen ting at tute for.

GUNHILD

(gjennem graaten.)

Han Magnus vender hjem like vel.

ØISTEIN
(som til sig selv).

Den, som visste, hvorfor han gjester os.

GUNHILD.

Aa, det er nok bare det, at han kommer. — Jeg vil takke Gud, hossen han end kommer.

ØISTEIN.

Hadde du set 'n hvert aar, saa hadde du kanske aldrig takket.

GUNHILD.

Gud har kanske holdt 'n borte i saa mange aar, forat jeg skulde lære at takke.

— Naa synes jeg, at jeg aldrig har takket før.

ØISTEIN.

Jeg forstaar ingen ting av Guds vilje. Derfor sømmer det sig bedst, at jeg tier.

GUNHILD.

Om Gud engang vil ta imot mig saa glad, som jeg tar imot 'n Magnus, da har jeg ingen ting at frygte av døden og dommen.

(Et par øieblik er det stilt.)

ØISTEIN.

Jeg faar bort og kaste igjen den vesle graven.

(Ordner væk arbeidsredskaperne.)

GUNHILD.

Og jeg faar oppaa loftet og gjøre i stand. — Saa faar vi ligge dèr, og gutten i kammerset.

(Hun gaar opover trappen med rolige skridt.)

ØISTEIN

(for sig selv).

Ingen vet, hossen han kommer. *(Gaar bort til sengbænken, stanser og tænker sig om, bøier sig og famler med haanden efter kassen med barneliket. Da han ikke faar tak i den, lægger han sig paa knæ og famler, men naar den ikke.)*

Hvor i al verden er kassen blit av?

(Lægger hodet næsten ned til gulvet og kikker ind under.) Hvem kan ha skuvd kassen helt op til væggen.

(Haler den frem, ser paa den og studser.) Men . . . men dette er da vist ikke den samme kassen som . . .

(Lægger igjen hodet næsten helt ned til gulvet og kikker.) Nei her er ingen anden. Det var da underlig! *(Undersøker kassen.)* Laaket er

brukket op flere ganger og slaat igjen løselig. Fliser er revet av. Det maa være en kasse, som hører hu mor til.

(Skyver den tilbake under sengbænken, saa den blir staaende paa samme sted som den forrige kassen. — Han reiser sig og ser sig om.)

Jeg kan da ikke ha sat liket paa en anden plads. *(Gaar rundt og leter. — Mumler):* Underlig og! *(Gaar bort til trappen, tar et par trin opover):* Mor, har du flyttet kassen med det vesle barneliket, som han Erik Skalberget var her med? *(Svaret høres ikke.)* Ikke det? Tror du, hu Ragna kan ha gjort det? *(Svaret høres ikke.)* Nei. *(Mumler):* Jeg forstaar ikke dette.

(Gaar igjen bort til den kassen, som felen ligger i.) Det maa kanske være denne her likevel; for jeg satte den her og ikke noe andet sted.

(Løfter kassen op paa bordet, tar tollekniven frem og brækker laaket op.) Det er bedst at se efter for at bli sikker.

Felen!

(Staar en stund som svimeslagen.)

Her har hun hat felen liggende . . . for at se til den engang imellem. Hun har kanske

hat den her i lange tider. Hun holdt ikke ut, at den laa i en krok oppaa loftet. — Men jeg maatte holde det ut.

(Smerten stiger i ham. Den piner sig vei ut som en stille taareløs jammer): Hadde jeg bare faat ha felen hos mig, jeg skulde ikke ha brukt den hverken til forargels eller til glæde for noe menneske. Jeg kunde ha gjemt den langt ind i vilde skogen og smyget mig indover til den og spelt for ulv og bjørn og ikke faat anden tak end hyl og brum.

Jeg kunde ha tat den med tilfjelds og latt den laate for vind og veir. Jeg kunde ha gaat opover i mørke høstkvelder og spelt for naken stein og klare stjerner.

De tok felen fra mig. Det var ikke nok, at jeg gik her som træl for alle, — jeg, som var født til far sin gaard. De tok felen og! De slet sjælen ut av kroppen.

Han glir ned paa en stol og blir sittende dypt bøid med hodet i hænderne. Det varer en stund, før han kommer til sig selv. Da han retter sig op, ser han sig forstyrret omkring, reiser sig, gir laaket paa kassen et let slag og sætter den under sengbænken paa den plads, hvor kassen med barneliket stod. Igjen ser han sig om efter den rette

kassen, gaar saa ut i bislaget, lar døren staa oppe, ser sig om her ogsaa, gaar saa ut paa gaardspladsen og svinger tilhøire.

Da kommer Eskild fra verkstedet. Han har tat trøie utenpaa busserullen. I haanden har han en liten bylt. Han stanser midt foran den aapne dør til bislaget og staar og ser sig om efter folk. Da han faar øie paa kassen, som stikker frem under sengbænken, steiler han et øieblik.

ESKILD.

Hvad? *(Han bøier sig uvilkaarlig uten at gaa nærmere og ser paa den.)* Staar kassen her endnu? . . . Eller . . . Hammaren har da vel tat den rette kassen? . . .

Øistein kommer tilsyne i ytterste døraapning. Eskild retter sig straks og kræmter. Øistein kommer ind.

ESKILD.

Jeg er nok likesom færdig, jeg, for denne gangen.

ØISTEIN.

Ja, det er du vel. — Har du tid til at se hit imorra, saa gjør vi op. Jeg har ikke penger vekslet. Jeg faar ner om landhandleren først. — Trænger du en slant eller to, kan du faa den straks.

ESKILD.

Nei, det haster ikke med mig, — før imorra, som grisen sa, han skulde slagtes, hi, hi, hi.

ØISTEIN
(rolig).

Hvad var det du stod og bøide dig og saa efter under sengbænken?

ESKILD.

Jeg? — Jeg stod nok ikke og saa efter noe, jeg, hverken under sengbænken eller under sengen.

ØISTEIN.

Jeg saa gjennem bislaget helt ind i stuen her, at du stod bøid.

ESKILD
(vrir sig).

Noe maa en da finde paa, naar en staar slik og venter, hi, hi, hi.

(Ser frygtsomt og stjaalent paa ham. — Det blir stilt. — Øistein grubler. — Eskild tørker sveden av panden.)

ØISTEIN.

Hys! *(Begge lytter.)* Hører du den fuglen utenfor?

ESKILD.

Ja.

ØISTEIN.

Hører du det, han sier?

ESKILD.

Nei.

ØISTEIN.

Holli — holli — holli — ho, sier 'n.
Tjuv og hæler like go', sier 'n.

ESKILD
(stiv av skræk).

Nei, kjære sier 'n det?

ØISTEIN.

Ja, det hører du vel?

ESKILD.

Men . . . men hossen kan han falde paa at si slikt da?

ØISTEIN.

Du er da vel enig med 'n?

ESKILD
(forstyrret).

Ja, saa hjertens enig. *(Det er stilt et par øieblik.)*

Jeg faar nok se til at komme mig længer ner i bygden, jeg. — Farvel.

ØISTEIN
(alene).

Hammaren har stjaalet barneliket og trodde, det var felen. Eskild har snust omkring her i stuen, naar han var alene i huset, og har opendaget felen i kassen. De to er i samraad. Og hu mor har været uforsigtig. De karene stolte paa, at jeg ikke kunde melde dem; for da meldte jeg mig sjølv med det samme.

— De regnet rigtig, gjorde de. Jeg vil ikke paa forhør. Jeg vil ikke si hele bygden den løgnen, jeg har gaat med i alle disse aarene. Jeg vil hverken høre flir eller salmer for min skyld. — Jeg har betalt nok for at faa sitte her i stuen.

(Tier og grubler.)

Hammaren tør ikke vende tilbake med liket av det timegamle barnet. Han tør nok ikke melde sig som tjuv og ta straffen. — Han vil grave liket ned paa fjeldet eller gjemme det djupt ind i en steinrøis. — Kaster han det fra sig paa fjeldet, vil korp eller ørn eller varg ta

Korp ɔ: ravn. — Varg ɔ: ulv.

det samme dag. — Hammaren har et leit ord paa sig før. Han kommer nok aldrig mer paa disse kanter.

(Tier og grubler.)

Jeg lægger felen ned i den vesle graven. Saa slipper jeg at brænde den. Jeg slipper at lægge haand paa den. — — Ingen vil tvile paa, at jeg har handlet i god tro.

Han Magnus har andre feler, han. Han skal aldrig eie min fele — ikke se den engang! — Om jeg kunde gjemme mig sjølv under torven, før han kom! Saa slap jeg at se 'n igjen.

(Løfter kassen op paa bordet, blir staaende og skjele bort paa den.)

Felen er et lik. Den har tidd i saa mange aar. Det er døden at maatte tie for den, som har tusen toner i brystet. — Jeg er sjølv et lik. Men jeg har ikke noen grav, — jeg, som har laget saa mange.

(Forsigtig tar han kassen under armen og gaar langsomt mot døren til bislaget.)

ANDEN AKT.

Det er dagen efter i samme stuen.

Gunhild staar ved gruen og tørker tallerkenene, som hun har vasket op efter middagen. — Solen skinner idag ogsaa. Det er pyntet op med bjerkeløv paa to, tre steder i stuen.

Øistein kommer langsomt nedover trappen og vil gaa ind i verkstedet.

GUNHILD.

Fik du dig en lur?

ØISTEIN.

Ja, — men jeg vaaknet, da du gik.

GUNHILD.

Det var synd. — Jeg kunde ikke sove.

ØISTEIN.

Hvorfor ikke det?

GUNHILD.

Det vet du nok, hvis du vil vite det.

ØISTEIN.

Du kunde ikke sove for den gjesten, som ikke kommer.

GUNHILD.

Aa, han kommer nok. Han har vel blit heftet paa veien.

(Øistein gaar ind i verkstedet.)

GUNHILD
(alene).

Den var vel ikke rar, den luren, du fik heller. — Du sov ikke godt inat, maa du tro — ikke bedre end jeg.

(Bærer kopper og tallerkener bort paa sin plads i rækken og ordner.)

ØISTEIN
(ind fra verkstedet med limgryten).

Har du varme paa?

GUNHILD.

Ja.

ØISTEIN.

Jeg skulde lime.

Gunhild gaar ind i kammerset. Øistein hænger gryten paa kroken og lægger fliser under og bruker en liten blaasebælg. Luen slaar op.

ØISTEIN

(falder i tanker).

Søndag vil det bli kastet jord paa felen. Det vil bli ringt over den. Og klokkeren vil synge. — Stas vil bli gjort paa den som paa et menneske. — Den var mye mer end et menneske.

Jeg vilde bare ønske, jeg ikke hadde set den igjen.

GUNHILD

(kommer ind fra kammerset, ordner i stuen, før hun sætter sig med bindingen).

Jeg kunde ikke sove igaar kveld, efterat du hadde git dig til at fortælle, at du hadde brændt felen, mens jeg var i fjøset. — Jeg kastet paa mig et skjørt og gik hit ner i stuen og satte mig til at graate bort i gruen. Siden grov jeg i asken efter et eller andet litet stykke, som jeg kunde ha til minde om felen; men jeg fandt ingen ting.

Bindingen ɔ: strikketøiet.

ØISTEIN
(mumler).

Nei.

GUNHILD.

Jeg fandt ikke en traad utav tøiet, den laa i. Ikke en utav spikerne i kassen engang.

ØISTEIN
(tørt).

Nei.

GUNHILD.

Jeg synes, det er underlig, at du kan ha brændt den bort i gruen.

ØISTEIN.

Hvor skulde jeg ellers ha brændt den?

GUNHILD.

Nei, nei, det var vel dér da. *(Det blir stilt et par øieblik. — Hun sukker langt.)*

Felen var likesom det eneste, vi hadde igjen. Og naa er den borte. — Jeg har aldrig hørt felen noen gang, siden jeg flyttet den ner i stuen. Men inat laat den igjen, Øistein. Det var saa saart og saa langt borte fra.

ØISTEIN
(tørt).

Saa.

GUNHILD.

Det kom likesom op fra jorden. Det var som den graat i en grav.

ØISTEIN
(kvækker).

I en grav?

GUNHILD.

Ja.

ØISTEIN.

Pysj! — Du har drømt det.

GUNHILD.

Ja, jeg har vel det.

ØISTEIN.

Naa maa vi da være færdig med felen.

GUNHILD.

Nei, naa kommer gutten, som skulde hat den med sig paa bunden av kufferten sin, naar han strøk næste gang. Da vilde felen faat leve videre i slegten, men saa langt fra bygden, at ingen her omkring hadde trængt at faa høre et kny om det.

ØISTEIN.

Han var ikke den søn, som var værdig til at arve den.

GUNHILD.

Saa har du vel de sønnene, som var værdige til det.

ØISTEIN.

Ingen av dem fik spellemandsgaven.

Gunhild tier. — Magnus Brudevold kommer raskt fra venstre forbi vinduene og gaar mot bislaget.

GUNHILD.

Dèr er han. — — Herregud!

Hun reiser sig langsomt og blir staaende. Øistein tar limgryten ned fra kroken og sætter den i gruen. — De staar begge og venter. — Magnus Brudevold stiger ind. Han bærer stok i den ene haand og en solid og elegant haandkuffert i den andre og er klædt i en vakker reisedragt med en let hue. Han er mellem firti og én og firti aar gammel, har et slitt ansigt og er en del graanet ved ørerne. — Nu er han baade indvendig og utvendig litt oplivet av alkohol. Den har bare sat glans paa ham, git ham mod. Han slænger haandkufferten og stokken ned ved sengbænken og kaster huen ret ned i gulvet.

MAGNUS.

Goddag, mor! — Goddag, far! — Naa er Magnus endelig hjemme igjen. *(Slaar armene om moren og trykker hende ind til sig. Men hun slaar ikke armene om ham.)*

Du er like vakker og fin.

GUNHILD

(stilt, uten at se op).

Velkommen, Magnus.

MAGNUS.

Tak, tak, mor. — *(Vender sig mot faren og rækker ham haanden.)* Goddag, far.

ØISTEIN

(trykker den stilt uten at vende sig helt om mot ham.) Goddag.

(Men han sier ikke Velkommen. — Han sætter sig paa krakken.)

MAGNUS.

Det hvite haaret klær dig saa godt.

(Ser mot moren): Og dere har det bare godt begge to?

GUNHILD

(venter et øieblik, før hun svarer):

Ja tak . . . vi faar si, vi har det bra.

ØISTEIN.

Og du har det vel bare bra, du og?

MAGNUS.

Ja tak . . . jo da . . . jeg har det *(leter et øieblik efter ordet)* har det udmerket.

(Med et blik omkring i stuen): Slik altsaa er stuen hjemme hos mor og far, — litt mindre end jeg husker det, men endda hyggeligere. Jeg har tænkt saa mangen gang paa den — og paa dere . . . mest for nogen uker siden . . . en nat paa havet. Det var et veir, saa sjøskvætten spylte stjernerne. Havet var hundre høge fjeld og djupe daler, og dere var saa langt borte, at jeg syntes, det var uraad at komme hjem . . . *(Bryter av og sier med en ny stemme):*

Hossen har du det, mor?

GUNHILD

(litt sky og forundret).

Jo-o tak.

MAGNUS.

Du har da ikke glemt viserne dine? . .

GUNHILD.

Glemt dem har jeg nok ikke; men — e —

Det var uraad ɔ: det var umulig.

MAGNUS.

Ja, naa kommer du til at synge dem om igjen — allesammen. *(Nynner):*

Kom, late os leike paa Valdris vis.
I Valdris, i Valdris der er saa godt aa gjæte.
Der tuter dom i bukkehònn . .
ho-o-o-o-o-o! *)

Den er fin! Og den spinkle, lyse stemmen din er øm mot skog og fjeld og alt det, som er kjært at mindes.

ØISTEIN
(litt tørt).

Du maa se til, at du faar sitte.

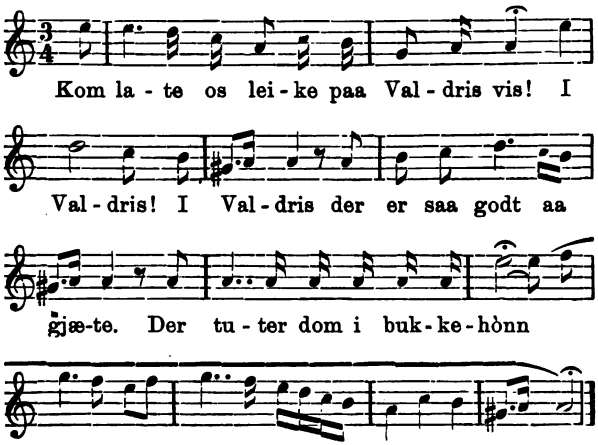

MAGNUS.

Tak. *(Sætter sig.)*

GUNHILD.

Naa skal du faa middagsmat.

MAGNUS.

Nei tak, mor, jeg aat længer ner i dalen. Jeg skal ikke ha mat før tilkvelds. Nei, til æftasvær, mente jeg.

GUNHILD.

Men en liten melkedraape vil du vel ha?

MAGNUS.

Tak, ikke naa. — Siden, mor, siden. Sæt dig, du ogsaa. *(Gunhild gjør saa tilhøire for de andre to. Magnus sukker):* Aaja san. — Og smaasøskenerne mine da! — Hvor er de blit av allesammen? Er ingen hjemme naa?

GUNHILD.

Nei.

MAGNUS.

Somme arbeider for sit brød her i dalen, kan jeg tænke mig?

Æftasvær(d) ɔ: mellemmat.

GUNHILD.

Aanei, ikke her i dalen.

MAGNUS.

I byen kanske?

GUNHILD.

Nei, det er bare Ragna, det.

MAGNUS.

Somme er i Amerika, vet jeg.

GUNHILD.

Ja.

MAGNUS.

Er det mange av dem, som er der?

GUNHILD

(i et suk og stilt næsten som til sig selv).

Ja, det er det ret.

MAGNUS

(et øieblik senere).

Allesammen kanske?

GUNHILD.

Ja. *(Igjen er det stilt.)*

MAGNUS.

Men Ragna, hvorfor har hun aldrig opsøkt mig i byen?

GUNHILD.

Aa, hun tykte vel, det var leit.

MAGNUS.

Leit?

ØISTEIN.

Hun visste, du hadde raadd dig slik en fin og overhændig rik kone.

MAGNUS

(blir et øieblik litt forvirret).

Ragna var bare syv aar, da jeg var hjemme sidste gang. Jeg vilde vist ikke ha kjendt hende igjen, om jeg hadde møtt hende naa.

ØISTEIN

(med ro).

Men hun kjendte dig igjen.

MAGNUS.

Hun har altsaa set mig?

ØISTEIN.

Tre ganger.

MAGNUS.

Det var da synd, at hun ikke snakket til mig.

ØISTEIN.

Det var ikke noe synd paa hende, synes jeg.

MAGNUS

(blir igjen litt forvirret og sier spagt).

Nei, nei. *(Strammer sig op.)* Naa blir jeg hos dere en god del av aaret hvert aar.

ØISTEIN.

Her i bygden?

MAGNUS.

Javist.

ØISTEIN.

En god del av aaret, — sier du?

MAGNUS.

Ja. — Aa, det er godt at være heroppe i en slik liten, lukket, bortgjemt fjeldbygd. — Jeg husker, hvor folk var go' mot hverandre.

GUNHILD

(stilt).

Aa, folk kan være leie heroppe og, — om ikke saa leie som byfolk.

MAGNUS

(kaster med hodet).

Ja, men allikevel . . . naar jeg tænker tilbake paa barndommen, da staar det for mig, som folk var hjælpsomme — for eksempel naar flom eller ras gjorde ugagn. Har det hændt her, at folk var i nød og ikke blev hjulpet? — Mistet en mand kua si, saa støttet de andre, saa han fik en ny en. — Her var ingen virkelig rikdom og ingen rigtig bitter fattigdom. Her var fred. Saksedal, liten og trang, er jo ogsaa som et kirkeskib. Bunden og fjeldsiderne er gulv og vægger. Og himmelen det høie loftet. Det var godt at være her.

ØISTEIN.

Hø, hø, hø! En kan merke, det er fem, seks og tjuge aar, siden du gjætte.

MAGNUS.

Den tiden jeg gjætte var lykkelig.

ØISTEIN.

Jeg husker, du graat hvert aar du skulde hjemmefra for at begynde paa igjen.

MAGNUS.

Taarerne blev bitrere siden.
(Det er stilt et øieblik.)

ØISTEIN.

Hvad sier konen til, at du vil slaa dig ned her i bygden da?

MAGNUS

(gaar der et svakt ryk igjennem. Han tier og ser sky mot faren). Jeg er ikke gift længer.

Det blir tyst en lang stund. — Gunhild har vendt sig bort, saa hun ikke kan se sønnen. Øistein har fundet sig en flis, som han arbeider paa med kniven.

ØISTEIN.

Du har blit enkemand da, skjønner jeg.

MAGNUS

(meget lavmælt).

Nei, — skilt. Det har dere nok hørt.

ØISTEIN.

Hvis vi har hørt det, saa er det ikke fra dig. *(Igjen blir det stilt.)* Hm. Det er første gang i vor slegt. *(Ingen mæler noget en stund.)* Men det var kanske nødvendig.

MAGNUS

(tier nogen øieblik, før han sier mørkt):

Jeg visste, min kone var mer værdt baade i og for sig og mer værdt for mig, — mer kjær for mig end den andre, for hvis skyld jeg forlot hende; men jeg forlot hende like vel. Jeg visste inderst inde i mig, at jeg vilde komme til at angre det, og jeg gjorde det like vel. Jeg var ikke til at styre. Naar solen i de dagene gik ned i havet — ja for vi bodde ved havet dengang —, da lovte den mig hundre nye eventyr. Og naar den randt, smilte den mot mig: — Kommer du ikke? ... — Da jeg vilde vende tilbake, var veien stængt av . . . av en mand. — Har dere forstaat mig?

GUNHILD

(stilt, mens hun ryster paa hodet).

Nei, nei.

ØISTEIN.

Jeg synes ikke, det er saa svært at forstaa. *(Om litt sier han med ro og kulde):* Du har drukket idag, merker jeg.

GUNHILD

(lavmælt og bønlig).

Øistein.

MAGNUS

(reiser sig hurtig og i oprør).

ØISTEIN

(med uforstyrrelig ro).

Drikker du brændevin hver dag?

MAGNUS

(bestemt).

Nei. *(Senere kommer det stilt, ydmygt):* Jeg fortjener, at du snakker slik til mig. Derfor taaler jeg det. Jeg har sveket dere ogsaa.

— Her sat du og ventet paa, at jeg skulde kjøpe ættegaarden igjen, da jeg var blit en rik mand. Du sa aldrig noe; men jeg kjendte baade dig og mig. — Naa kan jeg ikke gjøre det; for naa er jeg fattig paanyt. — — Det hadde været en smal sak for mig at kjøpe gaarden. En fjeldgaard koster ikke forholdsvis mange penger. Og den var avertert tilsalgs. Du kunde ha drevet den, eller en bror kunde gjort det. — Jeg husker mor engang sa til os barna: „Brudevold vil nok komme ind i ætten igjen. Kanske en av dere kan bli saa pas, at han kjøper den igjen. Jødefolket maatte vandre i utlændighet i sytti aar. Kanske vor utlæn-

dighet vil bli kortere,“ sa mor. — Jeg kunde ha blit den, som førte os ut av trældommen og ind i det forjættede land. Det er min skyld, at dere aldrig skal opleve at komme dit ind.

— — Men — e — ja . . . det var bestandig likesom saa mange mennesker omkring mig. Og dere var saa langt borte. Og saa blev jeg grusom mot dere.

(Det er stilt et øieblik.)

Det blev ikke noe videre til med at skrive til dere heller; for det var saa længe siden jeg sidst skrev, at det pinte mig at skulle skrive. Og saa utsatte jeg. — Naar jeg var lykkelig, blev det desuten saa vanskelig at faa tid til brevskrivning. Og naar jeg var ulykkelig, kunde jeg simpelthen ikke skrive.

Jeg var troløs. — Jeg er troløs . . . mot mennesker . . . mot meninger . . . mot følelser. Det, jeg sætter høist og beundrer mest . . . jeg maa gjøre motstand mot det. Jeg maa en dag spytte paa det. Saa kan jeg begynde at angre og begynde at beundre og elske det igjen.

(Tier og ser en stund fra den ene til den andre. Ingen av dem ser op paa ham. Gunhild har gjemt ansigtet i sit forklæ og graater uten lyd.)

Dere tror da ikke saa vondt om mig, at jeg vilde være den, jeg var. Det er ikke den synd til, som jeg ikke har begaat; men det er heller ikke den flek inde i mig, som ikke er et saar.

— Det er vondt at være bonde i byen. Det var vondt ogsaa at bli kostet frem av fremmed folk og være al verden tak skyldig. Det er vondt at skulle gaa omkring blandt fremmed folk og aldrig træffe et menneske, som forstaar, hvad jeg er for en. Det er mange nok, som tror, de forstaar det. — Det faldt aldrig folk ind, at jeg ogsaa hadde noe i ryggen. De visste, jeg var en liten fattig gut og desuten bonde, — altsaa ikke engang bygut! Jeg var fra en dal saa liten og ukjendt, at de turde spørre: „Hvad for en kant ligger den paa?“ Og det gjorde mig endnu mindre. At slegtsfølelsen, slegtsstoltheten hos mig var like stor, like avgjørende som hos den gildeste byfant, det faldt ingen ind. Naar jeg vilde forklare folk det, saa hørte de taalmodig paa mig uten at le; men de syntes, jeg var troskyldig.

Jeg hadde at klare mig saa godt jeg kunde. Bonden og slegtsstoltheten . . . ja alt det, jeg hadde hjemmefra . . . det tapte stadig. Svik og fattighjælp var det fra dag til dag . . . aar

efter aar. — Det er en skole, som dere ikke kjender.

Du er en fattig mand, du far; men folk her i Saksedal, de høiagter dig; for alle kjender din slegt og din vandel. Ingen kjendte min slegt der jeg fór, og de merket snart, at jeg var ikke en av deres. Folk liker at være sammen med mig. De liker det humør, jeg kommer i utover kvelden, hallingkastene mine, bukkespringene og musikken min. Men aldrig traf jeg noen, som jeg kunde si det, som jeg sir dere naa idag — ikke slik, at han forstod det i . . . i lidelse sammen med mig.

— Du har mistet mye, du far; men du har mye like vel. Du har da en Gud at oprøres over eller at ydmyge dig for. — — Du har et hjem ogsaa. Jeg har . . . bare et hus et eller andet sted her i landet . . . Ja, saa har jeg en barnegrav i Frankrike.

Og saa har jeg min kunst, det eneste, jeg aldrig har været troløs mot. Men den er troløs mot mig. Fra alle kanter hører jeg, at jeg er forbi. Folk ler og er skadefro og spydige, naar jeg har git ut et nyt arbeide. Somme er bedrøvet ogsaa. — Jeg reiser omkring, bor mellem hotelvægger og venter paa, at det skal

dryppe poesi av notepennen. Men det dryper bare tomhet og fattigdom.

(Ser fra den ene til den andre. De er begge blit sittende. Men ingen av dem ser op paa ham.)

Jeg virker fremmed paa dere. — Paa dere ogsaa. Jeg er ikke før kommet ind av døren, før jeg klager. — Dere har aldrig klaget.

(Det blir stilhet igjen.)

GUNHILD

(reiser sig endelig, nærmer sig Magnus og sier halvhøit): Gaa bort til far din og gi 'n haanden én gang til, du.

(Magnus gjør saa.)

ØISTEIN

(reiser sig, trykker haanden og sier uten varme): Velkommen.

MAGNUS.

Tak, far.

Gunhild tar huen til Magnus op av gulvet og børster av den. Saa henter hun haandkofferten og stokken.

GUNHILD.

Naa vil du vel ind i kammerset og stelle dig litt, Magnus?

MAGNUS.

Ja tak.

GUNHILD.

For det er derinde, du skal holde til, saalænge du er hjemme.

MAGNUS

(ømt).

Det bedste kammers i verden er godt nok, mor.

GUNHILD

(mens de begge gaar mot døren).

Saa kanske du vil ta dig en middagslur.

(Begge ind i kammerset.)

ØISTEIN

(nærmer sig døren, som sønnen og konen gik ind av, blir staaende og se paa den).

Du var mer hard mot mig, end du noen gang lærer at skjønne.

(Om litt gaar han bøid i grubl bort til gruen og blir staaende og se ind i glørne. Da retter han sig brat):

Bare felen hadde brændt dengang . . . for mange aar siden! — Om saa hele stuen hadde brændt med! — Saa hadde jeg ikke hat noe at dølge for noe menneske . . . ikke for mig sjølv heller.

GUNHILD

(kommer langsomt ind, taler lavmælt).

Naa tror han, at han skal faa sove litt, sier han.

ØISTEIN.

Faar han sove i eftermiddag, saa har han godt sovehjerte.

GUNHILD.

Han spurte, om du spelte mye om dagene. — Aanei, det blir ikke stort, sa jeg. — Jeg orket ikke at si som det var. Det faar du gjøre, Øistein.

ØISTEIN.

Felen blev brændt aaret efterat han var hjemme sidst.

GUNHILD.

Naar felen engang i tiden blir min, sa han naa netop.

ØISTEIN

(tier).

GUNHILD

(sier om en stund):

Ja, naa vilde du vel ha stukket felen ner i kufferten hans, om den hadde været til.

ØISTEIN

(svarer ikke).

GUNHILD.

Han kom som den forlorne søn, som det staar om i bibelen. Han kom fuld av anger.

ØISTEIN
(oprørt).

Om han angret, saa han graat blod, kan han ikke gjøre godt igjen det, han forsømte mot slegten og mot os to.

GUNHILD.

Nei, det kan han ikke. Men han maa vel vise os angeren, forat vi skal tilgi 'n.

ØISTEIN.

Jeg liker ikke det ordet „tilgi". Det kommer kanske av, at jeg ikke liker utro framfærd. — Hvis jeg hadde forsømt det, Magnus har forsømt, saa vilde jeg holdt mig for god til at komme hjem og være mjuk. Og er det en dommer over os *(strækker armen opover),* saa har han ledd godt i sin himmel, da 'n Magnus bad om tilgivels.

GUNHILD.

Saa sandt som du og har gjort det, som uret er, saa kan den dag komme, da du trænger til at be om tilgivels.

ØISTEIN.

Ja, men det blir bare for den synden, som jeg kan gjøre god igjen. Jeg tier med resten og tar min straf av den haanden, som jeg er nødt til at ta den av, fordi den haanden er sterkere end min.

GUNHILD.

Men hvis du kunde faa tilgivels for den synden, som du ikke kan gjøre god igjen.

ØISTEIN.

Hvad hjælp var det, naar jeg ikke kunde tilgi mig sjølv?

GUNHILD.

Litt hjælp var det vel?

ØISTEIN.

Svært litet. — At kunne tilgi sig sjølv maa da ialfald være hovedsaken.

HANSINE

(en midaldrende kone, kommer hurtig ind. Hun er opskræmt): Øistein . . . Gunhild, har du hørt det? — Vet dere det?

GUNHILD.

Hvad er det, som staar paa?

HANSINE.

Det, som aldrig har hændt i bygden i din og min tid. Det er det sørgeligste, som kan tænkes. — De har fundet liket av et nyfødt barn ind i skogen . . . fem, seks stenkast ind i skogen. *(Graater).*

GUNHILD.

Nei huf da!

Øistein vender sig straks halvt bort fra de to andre. Siden nærmer han sig gruen og gir sig til at røre langsomt i limgryten. Endelig blir han saa rolig, at han kan gaa bort til Gunhild og høre paa.

HANSINE.

Det var netop i solrendingen idag. Og det var guttene paa Øveraas, som fandt det. Det laa i en liten fin skjorte. Saa den jenten, som er moren, har da stelt sig til at ta imot barnet. Det laa under en gran, helt indved stammen, og var godt gjemt av grenene, som er store og brede nedved roten. Dér kunde liket blit liggende i flere aar, helt til træet skulde fældes, om ikke hunden hadde fundet det og dradd det frem efter den vesle, fine skjorten.

(Hun sætter sig ned og graater.)

Solrending ɔ: solopgang.

GUNHILD

(sætter sig ogsaa).

Gud hjælpe den stakkars jenten, som har kommet i ulykken, — hvem hun end er.

HANSINE.

Lensmanden har været hos mig og spurt mig ut, om jeg har hørt eller set noe mistænkelig; for jeg bor saa nær skogen, sier han. Men jeg har hverken hørt eller set noe, jeg.

Lensmanden ser nok ind til dig og, Øistein; for du bor skogen like nær som jeg.

— Men ikveld kommer den rette manden til bygden . . . Tingsruden. Han vil ruske folk op av syndesøvnen; for n a a er det en stund, siden her var en mand, som kunde gjøre det. — Alle steder der Tingsruden gaar fram i byene som paa bygdene, der støper han folk om, saa de er ikke til at kjende igjen. Maken hans finds ikke, sier alle, som har hørt 'n. Ja, det er dem, som sier, at en slik en er ikke hørt, siden apostlene gik her paa jorden.

(Graater igjen. — Med ett reiser hun sig.)

Ja, jeg maa nok avsted; for jeg har ikke fred og ro paa mig, siden jeg fik høre denne ulykken. — Farvel. — Farvel.

(Gaar. — De to sitter igjen; men ingen av dem sier noe paa en stund.)

GUNHILD.

At slikt noe kan hænde!

Det kjendes, som om solen har blit malt svart.

Det er, likesom en ikke kan stole paa noe menneske længer.

LENSMANDEN

(en av bygdens gaardbrukere, kommer ind. Han er godmodig at se til, og han er rund og tyk).

Goddag, goddag. *(Gir først Øistein haanden og siden Gunhild.)*

Det staar bare godt til her ihuset?

ØISTEIN.

Ja tak, her har vi det bra. — Bra er det vel hjemme hos dig og?

LENSMANDEN.

Ja, det gaar da an. — Veiret holder sig, det.

ØISTEIN.

Det gjør saa. — Du maa se til, at du faar sitte. *(Lensmanden sætter sig. Det gjør de andre to ogsaa.)*

LENSMANDEN.

Jeg møtte Hansine. Og da vet dere nok det, som staar paa.

GUNHILD.

Om jeg bare aldrig hadde hørt et ord om det!

LENSMANDEN.

Dere har vel ikke merket noe mistænkelig noen av dere heller.

ØISTEIN og GUNHILD.

Nei, det har vi nok ikke.

LENSMANDEN.

Formanden min i ombudet, han Jo Braaten, sat her i 23 aar og hadde ikke noe at gjøre med noen forbrydels. Og naa har jeg sittet i ombudet i 11 aar, uten at det har hændt saa mye, at jeg har trængt at dyppe pennen i blækhuset for den saks skyld. Og jeg maa si, jeg trodde, jeg skulde faa sitte her i hele min levetid uten at faa noe med noen lovovertrædels at gjøre. — Længer ner i bygdene er det anderledes, vet vi. Dèr har lensmændene

hænderne fulde, men anden betaling og, end jeg har. Heroppe bodde bare skikkelige folk. Og ikke saa en en tater eller anden landstryker heller saa langt aaret var, fordi bygden ligger like op under høifjeldet uten at ha noen vei over til Vestlandet. — Her har været et godt sted til denne dag. Vi kan ha hat vore feil, vi og. Vi har gjort baade det ene og det andre, som ikke var saa aldeles rigtig. En fugl kan ha blit skutt eller fanget paa ulovlig tid. Men det har været bygdens egne folk, som har gjort det. Ingen byfant. Ingen fremmed kar. Derfor har jeg ikke latt, som jeg har merket det engang; for det var ikke noe at snakke om; for vi var skikkelige folk allesammen heroppe.

Men naa! — Skjæmme bygden ut paa slik vis! Og jeg, som har gjerder liggende overende oppe paa sæteren! Krøttera gaar og gjør ugagn. Netop idag skulde jeg opover og gjøre i stand. Og saa faar jeg andre ting at tænke paa. Nei, dette traf sig saa leit, som det var mulig, det, for mig; for jeg vet ikke min arme raad, hvem jeg skal faa sendt op paa sæteren og stelle med gjerderne.

— Naaja, noen utav mine døtre er det ikke, som har kommet i ulykken; for de er gift allesammen, og noen utav min slegt er det knapt nok; — for de ugifte kvindfolkene i min slegt bor ikke her i bygden. Saa jeg kan da kjende mig tryg, jeg, for min del. Og det gjør jeg da Gud ske lov og tak og. Men det er leit for bygden at faa en slik flek paa sig. Det er over 90 aar naa, siden det var et barnedrap her, og den jenten hørte ikke hjemme her. Hun var østfra. — Men-e- du vet, det blir ikke vanskelig at faa fat i jenten denne gangen heller. Vi bær os ad, som de gjorde for 90 aar siden: — Hvis jeg ikke faar greie paa jenten idag eller imorra, saa henter jeg dokter Grimelund op til Saksedal og faar 'n til at gaa fra gaard til husmandsplads hele Øvrebygden opover. Jeg tænker, det paa en slump kan bli en 70—80 voksne jenter. Og den jenten, som har melk i brystene, hun er det. Han kan begynde med min gaard; for hun maa være fra Øvrebygden. Hun har nok ikke gaat noen lang vei for at bli kvit ungen. Og noe taterkvindfolk har ingen set her paa lange tider. Hvis noen jente har været gjest her opover i de sidste fem, seks da-

gene, saa faar hun møte fram eller sørge for attest fra dokter.

(Til Øistein.) — Kommer du paa auktionen efter Balsnesen imorra?

ØISTEIN

(river sig ut av sine tanker).

Det gjør jeg kanske.

LENSMANDEN

(reiser sig).

Jaja, lev saa vel. *(Gir Øistein haanden. Siden Gunhild.)* Jeg faar avsted, jeg. Det blir mye at gjøre for mig naa. Men hossen det skal gaa oppaa sæteren, det forstaar ikke jeg; for det er ikke en mand at faa heller paa to, tre dage . . . gaardsgutten har jeg bruk for ner i bygden . . . jaja, farvel da. Jeg er glad det ikke kan være noen utav mine kvindfolk. — Ja, det er leit det hele. Farvel. — *(Gaar.)*

Øistein og Gunhild følger ham ut i bislaget. Døren blir staaende aapen. De to kommer ind igjen. Øistein først. Han gaar bort til gruen, henter limgryten og gaar ind i verkstedet.

GUNHILD

(hænger kaffekjelen paa jernkroken og sætter sig til at male kaffe).

Huf! — Det staar som en kald gufs fra skogen og helt ind i stuen her.

MAGNUS

(langsomt ind fra kammerset).

GUNHILD.

Er du alt der, Magnus?

MAGNUS.

Ja, jeg fik mig en god lur.

GUNHILD.

Men du skulde ha sovet længer.

MAGNUS.

Det var nok for mig. *(Ser sig om, gisper, sier lavmælt):* Mor, hvor er felen?

GUNHILD.

Felen? — Det er da svært og, som du er optat av den!

MAGNUS.

Ja, det er naturlig nok. Brudevoldsfelen er den fineste bondefele, jeg kjender. — Jeg er

ordentlig sulten efter at høre, at den laater. Jeg er feleelsker, ser du. Jeg skjønner mig paa feler. Det eneste, jeg eier i verden foruten det vesle huset mit, det er en samling feler, et helt litet museum, den sjeldneste, den værdifuldeste privatsamling som finds — saa langt nordpaa i Europa.

GUNHILD.

Men hvor har du faat alle de felerne fra da?

MAGNUS.

Jeg har snuset dem op. Jeg er kommet over dem hist og her i verden. Flere har jeg faat for en slikk og ingenting. De laa slængt bort i en krok oppaa et loft eller i et skap uten strenger, ofte uten hode og hals . . . eller fuld av brist og anden skrøpelighet. Og saa stelte jeg med dem; for jeg driver litt paa med felemakeri ogsaa.

GUNHILD.

Nei, kjære gjør du det? Det gjorde bedstefar din og.

MAGNUS.

Noen har jeg kjøpt fiks og færdig; for de hadde en eller anden sjelden egenhet, som interesserte mig.

GUNHILD.

Men at du ikke skiller dig av med dem og har bare én, den gildeste, for dig sjølv?

MAGNUS.

Du vet nok ikke, hvad det vil si at være samler, du mor. Det er en lidenskap like saa stor som noen anden i verden. Det kan være den største. — Jeg maatte ha felerne, koste, hvad det koste vilde. Ja, for jeg hadde penger engang, vet du. Da min kone og jeg . . . da vi . . . vi skiltes, saa beholdt hun sin formue. „Men felerne kan du ha," sa hun — gjennem sin sakfører. Hun taalte dem ikke. Hun hadde været jaloux paa dem bestandig.

GUNHILD.

Hum. — Hvad gjør du med alle disse felerne da?

MAGNUS.

Speller paa dem. Snart paa den ene, snart paa den andre.

GUNHILD.

Det maatte da være tryggest og bedst at ha bare én, synes jeg, — en, som en kunde kalde felen sin og være glad i og leve sammen med

... baade i sorg og i glæde ... som med noe levende.

MAGNUS.

Nei, det er saa rasende interessant at ha mange feler at spelle paa, saasandt de er sjeldne.

GUNHILD.

Har du da ingen fele, som du kalder felen din?

MAGNUS.

Nei.

GUNHILD
(i undring).

Har du ikke det? — Aa nei, da synes jeg ret synd paa dig.

MAGNUS
(smiler).

GUNHILD.

Men du har da vel én, som du synes laater bedst?

MAGNUS.

Nei. En maaned synes jeg, en har den skjønneste tone; en anden maaned en anden en.

GUNHILD.

Og den tredje maaned har du den tredje kjæresten.

MAGNUS.

Netop!

GUNHILD.

Jeg forstaar ikke slikt.

MAGNUS.

Men Herregud, naar jeg naa har flere, som er saa herlige da! *(Faar en tanke):* Du, hossen er far tilsinds naa — jeg mener — mot mig? Er han mildere?

GUNHILD.

Ja, du kan vite det.

MAGNUS.

Hvis vi blir fine venner, far og jeg, saa kjøper jeg mig et litet hus her i bygden, eller jeg bygger et. Her er tømmer nok, og arbeidskraften er billig. Eller kanske faar jeg lov at bygge paa stuen her! Utvide! Saa blir jeg her fra vaar til høst og hver jul og ellers, naar jeg har lyst. — Saa skal du faa en jente til hjælp, mor, saa du slipper at arbeide saa mye. Vi vil faa det hyggelig sammen, vi tre.

GUNHILD
(eftertænksomt).

Du kan vite det.

MAGNUS.

Da kanske far engang gir mig felen sin.

GUNHILD

(kvækker).

Det maa du ikke nævne til han.

MAGNUS.

Nei paa ingen maate. Han kunde tro, at jeg gik og snikte efter felen.

GUNHILD.

Hum. Det er nok svært usikkert, om han vilde gi dig den, saalænge han levde.

MAGNUS.

Aanei, han kan vel ikke noen gang glemme, hossen jeg har været mot dere to.

GUNHILD.

En spellemand gir da ikke godvillig væk felen sin.

MAGNUS.

Han skulde faa en igjen av mig, — en, som han aldrig har set eller hørt maken til.

GUNHILD.

Det er ikke sagt, at hverken han eller jeg tykte, den var gildere, hvor gild den end var.

MAGNUS.

Brudevoldsfelen skulde komme til hæder i mit museum, mor. Den skulde faa en æresplass og ha sin historie — renskrevet — liggende ved siden av sig, og det blev en god del av ættens historie, det. Det blev noe for byfanten at læse. — Ja, for hver av mine feler har sin historie, sirlig renskrevet, liggende ved siden av.

Hvad mener du om dette, mor?

GUNHILD.

(tier en liten stund og sier saa med et kort sideblik paa ham): Det vilde kanske vare længe, før du kom hjem igjen, naar du først drog til byen.

MAGNUS.

Nei, da hadde jeg jo hus heroppe.

GUNHILD.

Ja, det hadde du.

MAGNUS.

Og saa skaffet jeg mig klaver . . . et piano til, et, som jeg kunde ha staaende her bestandig; for jeg bruker piano, naar jeg lager ny musik. *(Pludselig):* Mor, hvor er felen?

GUNHILD.

Far din er ind i verkstedet. Du faar snakke til han.

MAGNUS.

Vet du ikke, hvor den er da?

GUNHILD.

Jeg . . . jeg er ikke saa rigtig sikker.

MAGNUS.

Jeg gaar ind og snakker godt for 'n. Bare jeg kunde faa 'n til at glemme det vonde, som har været os imellem.

Han gaar mot verkstedet. Da kommer faren ind i stuen og vil gaa mot trappen, men stanser, da han ser sønnen.

ØISTEIN.

Naa, du er oppe alt?

MAGNUS.

Ja, jeg kunde ikke sove for felen. — Faar jeg lov at gni litt paa den, far. — Mor vet ikke, hvor den er, sier hun.

Øistein kommer nærmere, stanser. Alle tier. Et øieblik rører ingen sig. De gamle har slaat øinene ned.

MAGNUS.

Naa! *(Han ler kort.)* Kanske vet ikke du heller, hvor den er?

ØISTEIN

(ser ham i ansigtet og sier fast, men lavmælt.)

Felen blev brændt for fjorten aar siden, den.

MAGNUS.

Brændt? Brændt? — Av hvem?

ØISTEIN.

Av mig. For at faa fred for de hellige, som dengang blev ridd av Fa'n. De taalte ikke at høre, at det blev gnidd paa en fele. De taalte ikke, at det fandtes en fele i bygden.

MAGNUS.

Noe saa forfærdelig! — Men . . . men at du ikke skrev til mig itide. Saa kunde du ha reddet felen ut av bygden. Saa kunde jeg ha overtat den.

ØISTEIN.

Jeg skrev til dig: „Kom sjølv eller send en paalidelig mand," skrev jeg. „Det gjælder noe vigtig for dig og slegten," skrev jeg; for jeg

kunde ikke skrive, hvad det gjaldt. Dengang var ikke engang et brev tryg for visse folk. — Men svaret kom aldrig. Halvandet aar efter fik jeg en brevlapp fra dig; men da hadde du glemt det, jeg bad dig om.

(Det blir stilt en stund. Nu er det Magnus som slaar øinene ned.) Du fik kanske aldrig det brevet fra mig?

MAGNUS

(næsten uhørlig).

Jo. *(Igjen blir det stilt, men bare for et øieblik.)* Jeg levde saa hurtig den gangen.

ØISTEIN

(hæver stemmen, men er helt behersket).

Naa ser du vel, at jeg skylder dig ikke noen fele.

MAGNUS

(viker uvilkaarlig for kulden fra faren).

Ja . . . javist.

ØISTEIN.

Forresten vil jeg si, at en spellemand skylder ingen anden regnskap for felen sin end den, han fik 'n av . . . som gave. Og den manden skal jeg nok klare regnskapet med. — Alene.

(Gaar langsomt mot trappen og opover den.)

TREDJE AKT.

Det er samme stuen som før, og det er om morgenen dagen efter. Solskin idag som igaar. Klaffebordet er slaat op og staar dækket til frokost.

Gunhild er alene. Hun steller ved gruen.

ØISTEIN

(aapner døren til verkstedet og stikker hodet ind i stuen).

Har han staat op?

GUNHILD.

Ja, han klær sig paa naa. — Du er vel sulten.

ØISTEIN.

Aaja.

GUNHILD.

Naa blir det frokost straks.

Øistein trækker sig ind i verkstedet og lukker døren efter sig.

GUNHILD

(alene. Sier i et suk):

Magnus, stakkar, han har nok været hjemmefra svært længe, han.

Magnus kommer langsomt ind fra kammerset. Han er blek, stille, nedslaat. I haanden har han et notehefte, som han kaster ned paa den stolen, han skal sitte paa, mens han spiser.

GUNHILD.

Naa, er du der, Magnus.

MAGNUS.

Godmor'n, mor.

GUNHILD.

Goddag.

MAGNUS

(staar og ser paa det dækkede bord).

Har du en salt sild?

GUNHILD.

Nei, men jeg har sat fram salt kjøt.

MAGNUS.

Tak. *(Han driver ind i kammerset og kommer tilbake med en lommelærke, som han lægger paa bordet.)*

GUNHILD.

Har du sovet godt?

MAGNUS.

Kan ikke si det. — Felen brændt. — Avskyelig! — Oprørende! — Den ene halvdel av bygden sur. Den andre kujoneret. Folk lurer og skumler. I min tid var folk aapne og fri heroppe i Saksedal, troskyldige og hjertelige ogsaa — slik som fjeldbønder er overalt i verden. — Jeg synes, folk har faat et andet fotlag ogsaa.

GUNHILD.

Ja, her er skilnad paa før og naa. Men hossen har far din hat det i alle disse aarene, tror du?

MAGNUS.

Svært naturligvis. — Og saa Kvamskogen, som de har hugget ut! — Jeg har længtet saa efter den skogen, jeg gjætte i. Men ingen trær og ingen skygge og ingen drøm findes mere dér.

GUNHILD.

Ja, Kvamskogen har faat medfart. Men det er da mye skog igjen paa andre kanter.

Fotlag ɔ: maate at bevæge føtterne paa. — Skilnad ɔ: forskjel.

MAGNUS.

Jeg kjender, jeg hater denne bygden, som brændte felen . . . Brudevoldsfelen.

GUNHILD.

. . . denne bygden, som var saa hard mot far din, mener du vel.

MAGNUS.

Javist . . . de to ting er da det samme, mor.

GUNHILD.

Det blir vel ikke saa, at du bygger her og slaar dig til en tid hvert aar, skjønner jeg.

MAGNUS
(smertelig).

Jeg vet ikke mor. — Jeg er en omvankende paa jorden. Jeg vilde helst slutte.

GUNHILD.

Men hvorfor vanker du da omkring?

MAGNUS.

Jeg leter efter et sted, hvor jeg hører hjemme. *(Tier et par øieblik.)* Naar far engang dør, vil du da bli med mig? Huset mit ligger utenfor bygrænsen. Det er grønne volder og

store, gamle trær omkring. En kan indbilde sig, at en er langt fra byen. — Vilde du bo hos mig, mor?

GUNHILD.

Ja, Magnus, det vilde jeg, hvis det var til glæde for dig.

MAGNUS.

Da vilde ensomheten i mig kanske smuldre væk. Du skulde sitte midt i stuen. Da hadde jeg hele Saksedal med skog og fjeld hos mig. Saa sang du viserne dine.

GUNHILD.

Men bare for dig. Ikke for byfanten.

MAGNUS.

Nei. Dine viser forstaar bare den, som har levd sin bedste tid i skogen og paa fjeldet og hørt Aarhanen spelle i vaarlyse kvelder. *(Sukker langt):* Aaja san.

GUNHILD.

Er det stort det huset, du har?

MAGNUS.

Nei. Bare fire rum. Jeg eier forresten ikke stort i det. — Jeg kjøpte det, efterat jeg blev

ungkar igjen. Jeg indbildte mig, jeg skulde falde til ro, naar jeg først fik eget hus.

Om far bare kunde glemme det vonde, som ligger bak os, saa fik jeg mig et hus her ogsaa. *(Faar en tanke):* At han kunde brænde felen! — At han ikke heller tok dig og ungerne og drog over fjeldet og slog sig ner hvorsomhelst!

GUNHILD.

Det stod hverken hus eller mat eller arbeid og ventet paa os dér.

MAGNUS.

At han kunde like vel! —

GUNHILD.

Han fik aldrig følge sin lyst og sin længt, han, som du.

MAGNUS.

Nei. Men det var forskjel paa os, mor. Hadde han hat mine evner, hadde han nok kommet ut i verden.

GUNHILD.

Kjære, du vet da det, du, at han kunde ikke for faren og moren, som trængte til 'n.

MAGNUS

(kaster let med hodet).

Aa! — Hadde han hat virkelig geni, saa hadde han brutt sig vei tvers igjennem alt, som stængte.

GUNHILD

(næsten harmfuld).

Var ikke evnerne til far din store nok?

MAGNUS.

Det kan de ikke ha været, eftersom han lot sig stanse og det gang paa gang.

GUNHILD.

Skulde han da ikke la sig stanse av noen ting i verden?

MAGNUS.

Skulde? — Han vilde ikke ha kunnet, mor; for et geni er i sit genis vold. Geniet er selve det, som ikke lar sig stanse . . . ikke av andet end en taksten i hodet eller av alt for mye brændevin.

Ja, kjære mor, dette vet ikke du. Gud har spart dig for et genis skjæbne. — Du skaper ikke poesi. *(Med varme):* Men du selv, dit liv er poesi. Du glitrer her du gaar i hverdagskavet.

GUNHILD.

Kjære, la ikke far din merke, at du tror, evnerne hans ikke var store nok.

MAGNUS

(ler kort og stilt).

Nei, er du rent paa styr, mor!

GUNHILD.

Du kan være glad, at han var saa trofast som han er. Om han hadde sveket, dengang jeg gik her som ung jente og bar dig under hjertet, da hadde du ikke hat noen far.

MAGNUS.

Livet hadde ikke blit vanskeligere for mig for det. Nei, det vilde blit lettere. Da hadde jeg ikke hat trykket av slegten, av far over mig i alle disse aarene.

GUNHILD.

At du kan si slikt noe! — Du snakker, likesom du ikke var kommet utav godtfolk.

Øistein ind fra verkstedet.

MAGNUS.

Godmor'n, far!

ØISTEIN.

Goddag.

GUNHILD.

Ja, naa faar dere sætte dere ind til bordet.

Alle tre gjør saa. Faren bak bordet. Magnus paa høire og moren paa venstre side — altsaa nærmest gruen. De spiser.

MAGNUS.

Ja, naa har vel auktionen begyndt paa Balsnes.

ØISTEIN.

Vi har god tid endnaa. De begynder allstødt senere, end de lover at gjøre her i bygden, vet du.

MAGNUS.

Du gaar vel med, far?

ØISTEIN.

Ja, det var en mand, jeg gjerne vilde træffe der.

GUNHILD.

Og saa kan det være moro at lye paa en stund.

MAGNUS.

Hvis jeg naa idag faar tilslaget paa det fine skapet, som Balsnesen kjøpte paa auktionen

paa Brudevold for seks og førti aar siden, vil du ta imot det av mig, far?

ØISTEIN.

Det skal du ikke kjøpe til mig. Det høver ikke her i stuen, det. — Kjøp det til dig sjølv, om du har penger nok.

MAGNUS.

Vil du ha en dram?

ØISTEIN.

Nei, du skal ha tak.

MAGNUS.

Saa faar jeg ta en alene da. *(Drikker.)* — Du drikker ikke noe idag, du; for du drak ikke noe igaar. — Idag er det sidste dag. Naa blir jeg tør i tre maaneder, — mindst. Paa auktionen sier jeg, at jeg er avholdsmand. Jeg vil ikke drikke den haaroljekonjakken, som folk holder her opover dalen. Jeg tok én langt ner i bygden igaar . . . hos 'n Simen Skaret . . . av bare gjensynsglæde. Gud Fader . . . jeg trodde, den hadde dræpt mig.

(De spiser en stund i stilhet. Da sukker Magnus): Aaja san.

GUNHILD.

Ret som det er sukker du saa tungt.

MAGNUS.

Ja, kjære mor *(pikker sig selv paa brystet)*, jeg kjender ret som det er svien efter det vonde, jeg har gjort andre. *(Det blir stilt et øieblik.)* Og saa kjender jeg svien efter det vonde, som andre har gjort mig. — Det er somme ting, en aldrig kommer over.

(Tar noteheftet frem og viser Øistein det.) Ser du dette heftet, far. Det er en av mine verker. Det har jeg tilegnet dig og mor.

(Læser høit): „Tilegnet mine kjære forældre, min høitbegavede fader, Øistein Magnussen Brudevold, og min herlige moder, Gunhild Larsdatter, født Heiegaard, i dyp tak og beundring.“

Øistein reiser sig, tar sine hornbriller op av en skuffe i det bord, han sitter ved, sætter dem paa næsen og blir staaende og læse. Han skjælver paa hænderne.

Han er dypt bevæget, men skjuler det saa godt han kan og gir heftet til sønnen uten at si et kvæk. Han tar brillerne av, lægger dem ved siden av sig og sætter sig igjen. Magnus gir heftet til

moren, som ogsaa læser tilegnelsen, mens hun holder det langt fra sig, eftersom hun er langsynt og ingen briller har paa.

MAGNUS.

Tilegnelsen betyr saa mye som, at dette arbeide er skrevet til ære for dere to. — Ser du, mor, det staar Leipzig under. Det er i Tyskland. Derfra er det spredd utover verden i tusener av eksemplarer.

— Dette her skulde jeg ha sendt dere to for længe siden.

ØISTEIN

(stilt og med vegt).

Ja, det skulde du ha gjort, Magnus.

MAGNUS.

Det var meningen; men du vet, hossen jeg er.

ØISTEIN

(stilt).

Gi mig en dram like vel, Magnus.

MAGNUS

(skjænker).

Værs'go'!

ØISTEIN
(drikker ut).

Det er godt slag, kjender jeg.

MAGNUS.

For noen dage siden blev jeg opfordret av et juleskrift til at skrive noe om mig sjølv, om min barndom. Da fik jeg en idé. Jeg skal fortælle om Saksedal. Jeg skal fortælle folk eventyret om dig, far, slik som jeg kjender det.

ØISTEIN.

Pysj. — Det blev ikke noe eventyr utav mig.

MAGNUS
(reiser sig).

Jo, far, du blev eventyret. — Jeg kom ut i verden, jeg, og eventyret om mig randt ut i en almindelig historie om en utvasket musikant. Men du fløt sammen til en djup, bortgjemt indsjø mellem svarte graner og høge fjeld og under vaklende stjerner. — Du fløt ikke væk. Du tier og gjemmer. Og tausheten er det største. Skogen og fjeldet omkring dig og stjernerne over dig, de vil til evige tider fortælle eventyret om dig. Av dem har jeg hørt det, helt fra jeg bare var smaagutten. Og

naa skal jeg fortælle det for den hop, som aldrig har skjønt noe av skog og fjeld og stjerner. — Din skaal, far. *(Drikker ut og sætter sig. — Øistein reiser sig og gaar rolig og værdig og uten et ord ut i kammerset.)*

Kjære, hvorfor gik han?

GUNHILD.

Han hadde vel sin mening med det.

MAGNUS.

Han blev da ikke støtt?

GUNHILD.

Nei da. — Vær bare god mot far din, du, saa kommer du nok. til at trives i Saksedal.

ØISTEIN

(ind, sætter sig paa sin plads og lægger en tobaksdaase av sølv foran sønnen). Se der har du. Den er din.

MAGNUS

(glad).

Skal jeg ha den!.. denne fine sølvdaasen! Endda jeg ikke tygger tobak! Ja, jeg har da set med undring paa 'n, saalænge jeg kan mindes.

ØISTEIN.

Den gik ikke med i auktionen for seks og førti aar siden, den.

MAGNUS.

Skal jeg ha saa fint arvesølv! *(Rækker ham haanden.)* Tak, far.

ØISTEIN.

Slit den med helsen!

MAGNUS
(rækker moren haanden).

Tak du ogsaa, mor.

GUNHILD.

Slit den med helsen!

MAGNUS.

Ja, hvad sier søskenene mine naa?

ØISTEIN
(rolig og stort).

Jeg tænker, de kan si radt det, de vil, naar jeg har git dig daasen.

MAGNUS.

Ja, du vet det.

(Ser paa daasen og veier den i haanden.)

Dette er saker, en aldrig blir lei av. Det er likesom med gilde feler, det. — Ja, daasen skal komme til slik hæder i mit hus, som om det hadde været Brudevoldsfelen sjølv. Den skal komme til at ligge mellem felerne i mit museum.

(Han reiser sig og gaar ind i kammerset.)

GUNHILD.

Det var vakkert utav dig, at du gav daasen til 'n Magnus.

ØISTEIN.

Jeg vilde ikke skylde gutten noe, skjønner du.

GUNHILD.

Nei, nei.

— Han har gjort mer ære paa os, end vi har visst om.

ØISTEIN.

Han har saa.

(Om en liten stund): Jeg har nok tænkt litt for laakt om 'n.

GUNHILD.

Det er ikke noe at undres over, om du det har gjort.

Han har nok ikke hat bare god-dagene, han heller, stakkar.

ØISTEIN.

Livet sjølv har straffet utroskapen hans. — Og da trænger ikke vi mennesker at gjøre det.

MAGNUS
(kommer ind igjen).

Her har jeg en ring til dig, mor. Den kjøpte jeg for længe siden i Bretagne. Det er fransk eller — rettere — bretagnsk bondearbeide.

GUNHILD.

Nei maken har vel ingen set — ikke her opover dalen. *(Rækker ham haanden.)* Du faar ha tak, Magnus.

MAGNUS.

Slit den med helsen.

GUNHILD.

Aa, den kommer nok til at ligge paa stas for det meste. — *(Prøver den paa en finger.)* Men den passer til langstangen, kjender jeg.

MAGNUS.

Og du, far, vil du ha denne merskumspipen?

ØISTEIN

(rækker ham haanden).

Du skal ha tak.

MAGNUS.

Slit den med helsen. — Jeg har røkt litt paa den, som du ser, forat fargen skulde bli finere. Naa faar du bli ved, til den blir helt indrøkt. *(Sætter sig).*

GUNHILD.

Ta dig et egg til, Magnus.

MAGNUS.

Nei, tak mer end ett klarer jeg ikke.

GUNHILD.

Du æter saa litet.

MAGNUS.

Det smaker saa godt saa. — Vil du ha en dram til, far?

ØISTEIN.

Nei, du skal ha tak. *(Ser paa pipen.)* Den er gild.

GUNHILD.

Den har baade sølvbeslag og perlesnor, tror jeg. — En prost har den nok ikke finere.

MAGNUS.

Isommer skal jeg lage ny musik! — Hvis jeg faar lov til at rydde ut litt av kammerset, saa der blir plads til et piano.

GUNHILD.

Du vet, vi kan sætte paa loftet det, som staar i veien i kammerset.

ØISTEIN.

Jeg faar op og fjelge mig.

GUNHILD.

Jeg lyt ut i fjøset. — Kua staar inde idag. Hun er ikke rigtig frisk, stakkar. — Dere faar gaa paa auktionen uten mig. Jeg kommer efter, naar jeg blir færdig.

ØISTEIN
(reiser sig).

Du Magnus, kan jeg faa se litt paa det papiret, du synte mig.

MAGNUS
(gir ham musikheftet).

Det er dit, far, og dit, mor.

Øistein tar heftet og brillerne og gaar opover trappen. Gunhild bærer av bordet. — Sjersant Zakkarias Bleiken, som er i uniform, kommer ind. Han er en stille mand, selv naar han skryter.

ZAKKARIAS.

Goddag, Gunhild. *(Han næves med hende.)*

MAGNUS
(bort til ham).

Nei goddag, Zakkarias.

ZAKKARIAS.

Goddag. Hvordan staar det til med Dem da, herr komponist?

MAGNUS.

Du sier da ikke „De“ til mig.

ZAKKARIAS.

Nei, det var en ren forsnakkels, som var fuldkommen taapelig av mig. — Det er saa længe siden sidst, ser du.

MAGNUS.

Ja, det er det. — Saa du er avancert til sersjant naa og har slaat dig ned i hjembygden for godt?

ZAKKARIAS.

Har saa ja.

Gunhild tar en bøtte og gaar ut gjennem bislaget.

MAGNUS.

Sæt dig. *(De sætter sig begge to.)*

ZAKKARIAS.

Du gjorde mig den ære at spørre efter mig igaar hjemme hos mig.

MAGNUS.

Ja, jeg vilde gjerne hilse paa en gammel ven.

ZAKKARIAS

(gjenvinder sit mod og blir fri).

Jeg blev saa ut av humør over, at jeg ikke hadde været hjemme, at jeg sov daarlig inat.

MAGNUS.

Mor sa, du hadde ikke reist paa Moen endnu.

ZAKKARIAS.

Noch nicht. — I næste uke bærs det ivei.

MAGNUS.

Uniformen klær dig svært godt. Du gaar vel bestandig i den?

ZAKKARIAS.

Ei was! — Bist du denn verrückt!

MAGNUS.

Nei, det maatte jeg ha kunnet tænke mig, at du ikke gjør.

ZAKKARIAS.

Jeg har tat den paa idag til ære for dig.

MAGNUS.

Det var vakkert av dig.

ZAKKARIAS.

Gar nicht!

MAGNUS.

Jeg hører, du taler tysk ogsaa.

ZAKKARIAS.

Gewiss! — Ein Bisken!

MAGNUS.

Hvem har du lært det av da?

ZAKKARIAS.

Av mig sjølv.

MAGNUS.

Synes du ikke, vinteren blir lang heroppe?

ZAKKARIAS.

Aa nei, det er saa mye at gjøre her, ser du; for Saksedal ligger tilbake paa de forskjelligste omraader.

MAGNUS.

Saa?

ZAKKARIAS.

Jeg har indstiftet et skytterlag, tiltrods for ihærdig motstand fra de mest hellige.

MAGNUS.

Mest hellige?

ZAKKARIAS.

Gewiss. For litt hellige er vi allesammen, skjønner du nok. Eller vi maa læsst som vi er det.

MAGNUS.

Nei jasaa?

ZAKKARIAS.

En maa forstaa at stelle sig med folk for at faa fram sine ting, ser du.

MAGNUS.

Ja, det maa en vel.

ZAKKARIAS.

Og saa har jeg indstiftet et bibliothek — likeledes under ihærdig motstand. — Og saa

er jeg bygdens faste korrespondent til „Lillestrands tidende“, hvor jeg fremholder mine synsmaater frygtløs, endda jeg aldrig angriper noen utav folkene her i bygden.

MAGNUS.

Det gaar vel ikke an.

ZAKKARIAS.

Selbstverständlich nicht! — Det vilde være fuldkommen taapelig av mig. Jeg fik halve bygden paa nakken.

— Og saa holder jeg foredrag . . . engang imellem da . . . for ungdommen. Jeg har stunder til slikt og kan slaa et slag; for jeg er en uavhængig mand.

MAGNUS.

Ja, det er du vel.

ZAKKARIAS.

Ja, jeg er ungkar, ser du. Sersjantgasjen er fire hundrede kroner om aaret, og saa har jeg noen smaa biindtægter. Saa jeg klarer mig; for heroppe er det ikke pris paa maten eller noen ting, ser du. — Og jeg steller for mig sjølv.

MAGNUS.

Javel.

ZAKKARIAS.

Og saa gjør jeg forskjellig arbeide for folk . . . lager et og andet dokument. Ja, presten sa for et par aar siden bent fram til mig utenfor kirken: „De, sersjant Bleiken," sa 'n, „De er sandeligen bygdens populæreste mand."

MAGNUS.

Ja, det tror jeg nok.

ZAKKARIAS.

Men saalænge du, Magnus Brudevold er her i bygden, er du den populæreste.

MAGNUS.

Jeg? — Det er ikke mulig.

ZAKKARIAS

(kaver mot ham med den ene haand).

Mein lieber Freund! — Snak om en ting! For det første er du kommet utav gild slegt, og jeg er bare en simpel gut.

MAGNUS.

Nei huf da, si ikke slikt, gut. Vi har da gjætt sammen og var bestandig gode venner.

ZAKKARIAS.

Ja, men jeg er bare sersjant. Og du er ridder av St. Olavsordenen og av Æreslegionen!

MAGNUS.

Æreslegionen fik jeg, bare fordi jeg dirigerte en koncert i Paris under verdensutstillingen.

ZAKKARIAS
(langsomt og med vegt).

Det er det samme, hvorfor du fik 'n. Du fik 'n. Og det er hovedsaken. Og dengang holdt jeg et foredrag om dig i skolehuset; for hvem har greie paa æreslegionen her oppi fjeldet, tror du? Jeg fortalte om den store Napoleon, som hadde indstiftet denne orden. Jeg sa, at det bare var verdens herligste mænd, som fik 'n, sa jeg, og at den, som naa sidst fik 'n, det var en saksedøl ved navn Magnus Øisteinsen Brudevold, og han fik 'n, fordi han er en av verdens herligste mussikusser, sa jeg.

Det sat din gamle, vakre mor og mange andre utav de bedste folk i bygden og hørte paa. — Men far din holdt sig hjemme, han.

Naa forstaar du vel, at det er du, som er den populæreste mand i bygden, saalænge du

bor her, og at jeg bare er den næst populæreste, — til du er reist.

(Litt bevæget.) Ja, Saksedal er stolt utav dig, Magnus Brudevold. Jeg er sikker paa, at om du tok paa dig den fineste pudsen din og hængte ordenerne utenpaa brystet og møtte op i skolehuset eller paa auktionen idag, folk vilde graate, bare du snakket til dem. *(Blir selv fugtig i øinene.)*

Hadde jeg visst dag og time du skulde komme hjem, — da hadde jeg og skytterlaget møtt op og hilst mor Norges berømte søn med en æressalve.

MAGNUS.

Tak, men det vilde været altfor mye.

ZAKKARIAS
(avgjørende).

Langt fra! — Det mindste saksedølerne kunde spandere paa dig, det var vel litt krudt.

(Det er stilt et par øieblik.)

Det var uheldig, at du skulde komme til bygden naa netop som dette barneliket blev fundet.

MAGNUS.

Ja, det er en sørgelig historie.

ZAKKARIAS
(næsten for sig selv).

Søster mi er for gammel. *(Det blir en kort stilhet.)* Men — e — det er sørgelig like vel. — Og Kristian da, som gik bort og giftet sig i forrige uke.

MAGNUS.

Nei jasaa. — Vi faar haabe, han var heldig da.

ZAKKARIAS.

Det var han nok. Kristian er bestandig heldig, han.

Hun er forresten femten aar ældre end han.

MAGNUS.

Det var svært. — Er hun rik?

ZAKKARIAS.

Nei.

MAGNUS.

Men kjære, var han da saa indtat i hende?

ZAKKARIAS.

Aa . . . nei det var vel bare saa passelig.

MAGNUS.

Men da forstaar jeg ikke . . .

ZAKKARIAS

(tørt og med stor troværdighet).

Hun er utav gild slegt, da, ser du.

MAGNUS.

Javel.

ZAKKARIAS.

Hun er kommet utav Langerudfolket.
— Jeg træffer dig vel paa auktionen idag?

MAGNUS.

Ja, kan du ikke vente, saa gaar vi sammen. Far er paa loftet og fjelger sig.

ZAKKARIAS.

Ja, men jeg har et brev til kompanichefen. Det maa avsted idag. Og posten gaar om en time.

(Trækker brevet frem og beholder det i haanden. — Faar en tanke og sier lavmælt med et fortrolig blink i øiet): Varsku mig i al stilhet, naar du drar fra bygden igjen, saa skal jeg og skytterlaget møte op og fyre, saa kjærringene skvætter.

MAGNUS.

Nei, paa ingen maate.

ZAKKARIAS.

Jo, fyre for dig skal vi. — Naar stryker du?

MAGNUS.

Jeg blir her i hele sommer.

ZAKKARIAS.

Saa møtes vi efter eksisen. — Du har et hus utenfor hovedstaden, har jeg hørt.

MAGNUS.

Ja, et litet et.

ZAKKARIAS.

Og saa skal du ha en slik en overhændig fin samling feler.

MAGNUS.

Ja.

ZAKKARIAS.

Paa Moen ifjor sommer fortalte en mussikkorporal mig, at du har feler, som er værdt mangfoldige tusen kroner stykket.

MAGNUS
(forsigtig).

Saa det sa han.

Eksisen ɔ: eksercitsen.

ZAKKARIAS.

Du kunde kanske kjøpe Brudevold igjen, du, med en fele eller to.

MAGNUS
(lavmælt).

Si ikke slikt til noe menneske, gut.

ZAKKARIAS.

Nei, nei, — i Saksedal der lærer en at passe kjæften sin.

MAGNUS
(kaster et undersøkende blik omkring sig, før han sier):

Hvorfor skulde jeg kjøpe Brudevold igjen, om den var at faa kjøpt?

ZAKKARIAS.

For slegten sin skyld mente jeg eller til ære for slegtsnavnet.

MAGNUS
(halvt likegyldig).

Tja, hvis jeg var rik, saa gjorde jeg det.

ZAKKARIAS.

Pysj, du trænger bare at sælge et par feler, du!

MAGNUS.

Jeg kan ikke se paa dette her som bonden gjør . . . eller som bygden.

ZAKKARIAS.

Nei nei; men —e— tror du ikke, mangen byfant vilde tænke som bonden i dette stykke?

MAGNUS.

Saa er jeg vel hverken bonde eller byfant og ser hverken som bygden eller byen gjør. Jeg er vist ikke født bonde engang. Farfar var bonde, selvhersker. Og far min var født kronprins, men fik aldrig kronen. Jeg kom til verden i denne fattige stuen her og har levd trælleliv, helt til jeg var fuldvoksen. Jeg er bare en mand fra landsbygden. En kan ikke vente saa mye av mig.

ZAKKARIAS.

He, he, he, du som er en stor vidspurt kunstner, du er vel selvhersker god nok.

MAGNUS.

Nei. En slik en, som jeg, har altid en tvil om sin egen stilling. Og det er mange nok,

som mer end gjerne støtter den tvilen. Selvherskeren kjender ingen slik tvil.

ZAKKARIAS.

(vugger litt paa hodet).

Aa, for en glæde det vilde være for far din at flytte ind paa Brudevold igjen.

MAGNUS.

Det er en stor glæde for mig at ha mine feler ogsaa.

(Det blir stilt et par øieblik.)

Men la dette bli mellem os.

ZAKKARIAS.

Selbstverständlich, lieber Freund. *(Reiser sig.)* Naar du naa engang faar Brudevoldsfelen, saa tænker jeg, den kommer i godt selskap. *(Smiler og blunker skjælmsk.)*

MAGNUS.

(i undring).

Far sin fele?

ZAKKARIAS

(blir ved at smile og blunke).

Ja. Javel.

MAGNUS.

Du vet da vel, hossen det er gaat den, — du som har levd her i alle aarene?

ZAKKARIAS

(smiler som før, men blunker ikke)

Hossen kan jeg vite det?

MAGNUS.

Hvad! — Vet du ikke, den blev brændt?

ZAKKARIAS

(smiler).

Somme sier, den blev brændt. Andre mener, den blev gjemt.

MAGNUS.

Er det mulig?

ZAKKARIAS.

Gewiss!

MAGNUS.

Hvorfor smiler du?

ZAKKARIAS

(blir alvorlig).

Nei, det er kanske fuldkomment taapelig utav mig.

MAGNUS.

Du tror da ikke, far og mor i al denne tid har holdt bygden for nar?

ZAKKARIAS.

Ei was! Men om de hadde skrønet i folk og gjemt felen, saa var det bare som det skulde være, det.

(Smiler igjen fortrolig.) Om jeg faar vite utav dig, hossen det hænger ihop med felen, saa har ikke du og forældrene dine noe at frygte utav mig, ser du; for jeg er en hædersmand og kunde bare gi dig mit militære æresord paa at holde tæt.

MAGNUS

(tier et øieblik og ser i undring paa ham).

Du har virkelig fæstet lid til slikt tull, som bare gamle kjærringer kan fare med.

ZAKKARIAS

(trækker paa det).

Aa—aa—aa.

MAGNUS.

Hvad?

ZAKKARIAS.

Før var det vel ikke andre end gamle kjærringer, som pratet. Jeg fik mig en homerisk

latter første gang jeg hørte det. Men —e— i de sidste par maaneder har det været andre og.

MAGNUS.

Kjærringer av begge kjøn altsaa.

ZAKKARIAS.

Men jeg stoppet kjæften paa karen, jeg.

MAGNUS.

Hvem var det?

ZAKKARIAS.

Aa, det kan være det samme. *(Blir litt lavmælt.)* Han hadde fortalt søster sin, at han med egne auer hadde set Brudevoldsfelen her i huset.

MAGNUS.

Saa.

ZAKKARIAS.

Den skulde ligge i en kasse under sengbænken her i stuen.

MAGNUS.

Ja, for fjorten, femten aar siden.

ZAKKARIAS.

Nei naa. Det kan vel være snart et fjerdingaar siden. — Søster hans fortalte min

søster det; for kvindfolk kan ikke tie med noen ting, vet du. Og hun fortalte mig det. Saa hogg jeg tak i karen, jeg; for jeg staar paa din side her i bygden, jeg, ser du, og forsvarer dig i tykt og tyndt. Jeg tok bladet fra munden eller skraaen ut av kjæften, som vi sier i Saksedal. Og da blev han ræd og sa, det var en anden fele end Brudevoldsfelen, han hadde set.

MAGNUS.

Her i huset findes ingen fele. — Du kan sjølv se efter, om du har lyst.

ZAKKARIAS

(lægger sig hurtig paa knæ, kikker under sengbænken og reiser sig igjen.) Nei, har han skrønet! Da skulde han da klemmes tilgagns. *(Børster sig paa knærne.)* — Ja, jeg maa nok avsted med brevet, jeg.

MAGNUS.

Si mig, hvad det er for en kar?

ZAKKARIAS.

En skal være forsigtig med at nævne navn.

MAGNUS.

Du kunde bli upopulær i bygden.

ZAKKARIAS.

Freilich!

MAGNUS.

Men jeg lover dig høitidelig, at du ingen uleilighet skal ha av det.

ZAKKARIAS.

Gir du mig dit æresord paa at holde mig utenfor, saa skal navnet fram.

MAGNUS.

Du har mit ord.

ZAKKARIAS.

Det var 'n Eskild, — han, Haltefa'n, vi kalder.

ESKILD

(helgeklædd ind fra bislaget).

Goddag.

ZAKKARIAS.

Goddag, Eskild, jeg har smaat om tid. Jeg har et brev, som skal til kompanichefen. *(Ut.)*

MAGNUS.

Er det dig, Eskild?

ESKILD.

Ja, det nytter nok ikke at negte for det. *(De trykker hverandre i næven.)*

MAGNUS.

Hossen lever du da?

ESKILD.

Jeg liker ikke at skryte; men jeg maa si like vel, at jeg lever bra. — Og du liker dig godt i Saksedal; for ellers hadde du vel ikke kommet hit op.

MAGNUS.

Nei, det hadde jeg ikke. — Du har det samme humøret paa baade søndag og mandag, du.

ESKILD.

Ja, jeg har endnu ikke hat raad til at skaffe mig to slags. — Veiret blir staaende det.

MAGNUS.

Det blir saa. — Du faar slaa dig ned.

ESKILD.

Du skal ha tak. Men jeg tror, jeg blir staaende, jeg og — likesom veiret. En har ikke tid til at sitte idag.

MAGNUS.

Sæt dig like vel, du.

(Eskild gjør saa.)

Du skal vel paa auktionen?

ESKILD.

Ja, det er ikke saa mye moro her i bygden, at en ikke skulde ta en auktion med.

MAGNUS.

Og saa vilde du gjerne snakke med 'n far først.

ESKILD.

Ja, det var noen skillinger, jeg hadde tilgode for arbeid. Han hadde ikke faat vekslet iforgaars, sa 'n. — Jeg faar vist ikke noen kredit paa auktionen, jeg!

MAGNUS.

Jeg kan lægge ut for 'n far. Saa slipper du at vente. Men først maa du fortælle mig, hossen den felen saa ut, som du har set under sengbænken her i huset.

ESKILD.

Jeg? *(Ler av skræk):* Hi, hi, hi, jeg har nok ikke set snerten utav noen fele her i huset, jeg!

MAGNUS
(meget rolig).

Det er nok av dem, som vet, hvad du har sagt. Saa du slipper ikke væk.

(Eskild slaar øinene ned og tier.)

Du har da ikke glemt, hossen den saa ut?

(Eskild tier fremdeles og ser ikke op.)

Du faar saa godt du kan prøve paa at slette ut den skrønen, du har laget om en fele, som du skal ha set her i huset.

ESKILD

(reiser sig, kommer nær ind til ham og er lavmælt).

Ja, jeg skal si, at det bare var en skrøne. Den var gjort bare for moro, skal jeg si, fordi folk kunde være saa dumme at tro, at felen ikke var brændt, dengang den skulde brændes. — Lit paa mig, du Magnus, ingen skal komme til at tvile om, at felen virkelig er brændt. Herregud, det var da saa rimelig, at far din ikke hadde hjerte til at brænde den gilde felen, fordi om folk skapte sig tullet utav bare hellighet . . .

MAGNUS

(som har set paa ham i stadig stigende undring).

Var det . . . var det da Brudevoldsfelen?

ESKILD

(smiler i triumf).

Aa, du lurer ikke en saksedøl, fordi om du har været i byen! — Jeg skulde vel kjende

Brudevoldsfelen — saa mangen gang som jeg saa den, da jeg var unggut. Slikt underlig hode paa en fele har jeg aldrig set hverken før eller siden.

(Magnus synker ned paa en stol. Det blir stilt et par øieblik.)

Det er da ikke noe at ta sig nær utav. Jeg tier, jeg, saasandt jeg her staar.

— Ja, saa var det skillingene da.

MAGNUS.

Skillingene?

ESKILD.

Som jeg har tilgode hos far din.

MAGNUS.

Det er sandt. — Hvor mye?

ESKILD.

Elleve kroner.

MAGNUS

(reiser sig og gaar ind i kammerset).

ESKILD

(alene).

Jeg undrer mig ret paa, om Hammaren tok den rette kassen. *(Bøier sig hurtig og kikker*

under sengbænken.) Nei, dér er ingen kasse længer. — Huf! at jeg skulde komme op i slikt fanteri. Det hadde jeg aldrig tænkt mig. Det er saa vondt at ha samvittighet. Værst er det om natten.

(Magnus kommer ind og gir ham pengene.)

Saa faar jeg vel rusle nedover til auktionen. — Jeg skal si, at dette med felen, det var den digreste skrønen, jeg har slaat. Det kan du hilse far og mor din med. Og saa faar du be dem ikke være vond paa mig. Jeg er fuld utav anger og skam, faar du si, fordi at jeg lettet paa laaket og kikket ned i kassen.

Gunhild ind fra bislaget med en bøtte. Hun gaar bort til gruen.

ESKILD.

Goddag.

GUNHILD.

Goddag, Eskild.

ESKILD.

Ja, jeg tænker, de har begyndt bort paa auktionen. — Farvel. *(Gaar.)*

MAGNUS
(behersket).

Mor, si mig, findes der noen fele her i huset?

GUNHILD.

Nei, det vet du vel, det ikke gjør.

MAGNUS.

Er du aldeles viss?

GUNHILD.

Ja, det er jeg.

MAGNUS.

Men far sin fele var ikke brændt for et par maaneder siden.

GUNHILD

(vender sig langsomt ind mot gruen og arbeider).

Var 'n ikke det? — Hvem sier slikt noe?

MAGNUS.

Det gjør jeg.

GUNHILD.

Var du her og saa den?

MAGNUS.

Nei. Men en, som sjølv har set den, har ortalt mig, at den var her.

(Det blir stilt et par øieblik.)

GUNHILD.

Du tror kanske andre mer end far og mor din.

MAGNUS.

Nei. Men jeg tænkte, her kunde være en misforstaaelse.

GUNHILD

(vender sig med værdighet mot ham).

Her er ikke noe mistak. Felen er brændt, den. Det har far din sjølv fortalt mig, at han sjølv gjorde. Jeg tror den manden.

MAGNUS.

Du har altsaa ikke set, at den blev brændt?

GUNHILD.

Nei. Og Gud ske lov for det.

MAGNUS

(leter sig frem mellem sine tanker).

Enten er felen til, og jeg skal ikke vite det. Eller felen er brændt og det naa nylig.

(Gunhild svarer ikke, men arbeider. Om litt sier Magnus): Det er klart, at noe om felen skal skjules for mig.

GUNHILD.

Hvis det er klart for dig, da skulde du ha saa pas age for forældrene dine, at du ikke nævnte felen, men slog dig til ro med det, vi har sagt.

MAGNUS.

Kjære mor, du glemmer, at jeg har en viss ret til denne felen.

GUNHILD.

Du glemmer, at far din sa igaar, at han skylder dig ikke noen fele.

MAGNUS.

Det er jeg, som har utløst den musik, som findes i vor ætt . . . og i denne dal . . . ja hos hundrede tusener i dette land.

GUNHILD
(skjælver indvendig).

Om du aatte bare én fele og tykte, den var det dyreste, du hadde, saa du kunde ikke gi den fra dig for alt det guld, som til er, — da hadde du ikke kommet hjem og bedt om felen til far din.

(Magnus tier. Da sier Gunhild): Hadde du været saa glad i felen din, at du kjendte det, som om livet var slut, naar felen var slut, — da hadde du nok ikke tat imot felen til far din, saalænge han levde, om han saa sjølv hadde bydd dig den.

MAGNUS.

Nei, jeg mente selvfølgelig at vente, til han engang døde.

GUNHILD.

Men du har for mange feler, du, og derfor har du ikke nok av dem heller.

MAGNUS
(lidensbakelig).

Er felen til *(pikker sig paa brystet)*, ja jeg kjender det herinde, da skal den og maa den bli min engang. Jeg vil betale mine søsken dobbelt saa mye som den er værdt den dag jeg mottar den. — Er felen ødelagt, saa maa jeg vite, naar og hvor det skedde. Her er bevis for, at den var til for noen maaneder siden. Jeg gir mig ikke.

GUNHILD
(venter et par øieblik, før hun svarer).

Du hadde mer greie paa, hvad skam var for noe, før du drog til byen.

MAGNUS.

Jeg holder ikke ut at gaa her hjemme og være uviss om, hossen det har gaat felen.

(Tier en liten stund.) Faar jeg ikke fuld oplysning, saa stryker jeg paa timen.

GUNHILD

(synker sammen paa kanten av gruen og brister i graat. — Om litt sier hun):

Du sa idag, at du kjender svien av det vonde, du har gjort andre.

(Magnus tier.)

Du kjender vist ikke svien av det vonde, du gjør mig naa.

MAGNUS

(mørkt).

Nei, den kommer siden . . . siden.

(Et øieblik efter nærmer han sig hende og sier bønlig): Fortæl mig det, du vet om felen, mor.

GUNHILD.

Gud forlate dig, som faar din mor til at gjøre det, hun synes er uret. Og Gud forlate mig, som ikke er sterk nok til at staa imot.

Jeg gjemte felen i alle disse aarene. Men her en kveld tok han og brændte den, mens jeg var i fjøset. *(Føier hurtig til):* Det var paatide, sa han. Det var hans skyldighet; for baade han og jeg hadde sagt, den var brændt.

MAGNUS.

Hvad kveld var det?

GUNHILD
(tier et øieblik).

Kvelden før du kom.

MAGNUS.

Da visste han, at jeg var paa hjemveien.
(Det falder stilhet mellem dem.)
Før skulde den brændes, før jeg skulde ha den. *(Ler stilt og bittert.)*

GUNHILD.

Vær viss paa, at naa angrer han, at han brændte felen, — om han ikke tilstaar det, — ikke engang for sig sjølv.

MAGNUS.

Hvad hjælper det mig!

GUNHILD
(skarpt, men værdig).

Nei, men det kan hjælpe far din. — Han er en stakkar, han, som du.

MAGNUS.

Aa, at en slik fele gik tapt!

GUNHILD.

Gjør du 'n den tort at nævne det, du fik vite naa, da skjønner du vel, at dere to ikke længer kan være under tak sammen.

— Naa maa dere være kvit.

MAGNUS

(i smerte og tvil og undring).

Han kunde stikke den felen bort i ilden og se paa, at den brændte!

GUNHILD.

Hvor vondt han maa ha hat det, Magnus!

MAGNUS.

Ja, javist.

GUNHILD

(mildt).

Det glemte du for felen.

MAGNUS.

Det maa ha været over alle grænser vondt, det, jeg gjorde mot han.

GUNHILD.

Du vet nok ikke det, du Magnus, at han vilde ha kommet gjennem alt, som glapp for

'n i livet, om han ikke hadde kjendt sig glemt og sviken utav dig. Du vet nok ikke det heller, at hver en svik fra dig brøt op i de gamle saarene hans og strødde salt i hvert nyt, han fik. Han hadde imot dig, fordi du ikke lot 'n faa lov til at være over al maate glad i dig og stolt utav dig.

(Gaar langsomt mot kammerset.)

MAGNUS.

Gaar du, mor?

GUNHILD

(ved døren. Sier i taarer).

Jeg vil helst være alene, naar jeg graater. *(Ut.)*

MAGNUS

(alene).

Mine feil kunde ikke dømmes strengt nok; for jeg kom ut i verden og fik alt det, han ikke fik. — Ingen dømmer og straffer haardere end misundelsen. — Det skuffede menneske maa tømme hjertet engang imellem, som insektet tømmer giftblæren.

— Men han har ikke brændt felen! Han kunde ikke se paa, at den brændte. Ingen har heller set, at han gjorde det. Han gjemte

den bare. Grov den kanske ned og haaber, at ingen skal finde den. — Men felen maa frem, om jeg saa skal hente den op av den djupeste grav. — Mit halve museum for Brudevoldsfelen!

— Dér er han!

ØISTEIN

(kommer ned fra loftet. Han er helgeklædd og meget tankefuld). Ja, saa er det kanske bedst, vi gaar. *(Men han blir staaende og se rundt omkring paa hatten, som han holder mellem hænderne.)*

Det var det, at hvis du vil bygge dig et litet hus for dig sjølv . . . saa . . . ja saa kan du faa det borteste hjørne av jordlappen min . . . for ingen ting.

(De to ser ikke paa hverandre.)

MAGNUS.

Du skal ha tak. — Det var noe at tænke paa for mig, det.

ØISTEIN.

Og saa vet du, at jeg kunde bygge og indrede for dig, ja, jeg gjorde det gjerne av og

til, naar jeg hadde stunder. Saa det blev næsten uten noe videre utlæg for dig.

MAGNUS.

Det er saa altfor mye.

ØISTEIN.

Derborte kunde du gni paa felen, uten at jeg trængte høre det.

MAGNUS.

Ja, det kunde jeg.

ØISTEIN.

Jeg har tænkt saa mye over felen igaar og inat og idag. — Felen vækker længt og suk i en efter det, som ikke er til. — Felen vender hugen bort fra hjemmet og slegten og bygden. Den gir sin mand traa efter at fly verden rundt for at finde det, som ikke finds.

Felen gjør ingen lykkelig.

(Tier i tanker.)

Men var det ingen fele til, saa var det ikke værdt at leve heller.

(Det er stilt et øieblik.)

Traa ɔ: attraa.

ZAKKARIAS
(ind).

Goddag, Øistein.

MAGNUS.

Naa, er du færdig?

ZAKKARIAS.

Geviss!

(De gaar alle tre.)

FJERDE AKT.

Auktionen paa Balsnes.

En stor bondestue med én dør længst fremme og én længst bak paa venstre væg. De fører ind til andre stuer. Utgang til gaardspladsen langt tilbake paa høire væg. Længer hit paa samme side vinduer.

Et stort rundt bord tilvenstre og et tilhøire længst fremme, og et op til venstre væg midt i stuen, alle tre med stor kaffekjêl og kopper og skaarne smørrebrød paa.

Det er varmt idag. Alle dører og vinduer vidt aapne. Paa en stol tilhøire mellem vinduene staar Tingsruden, en omreisende prædikant, og taler. Stuen og dørene og vinduene er stuvende fulde av folk av begge kjøn og alle aldre.

Eskild sitter ved bordet tilhøire og længst fremme og vender ryggen til forsamlingen. Han graater stilt; for han er blit grepet av prædikantens ord.

TINGSRUDEN.

. . . Jeg spør: — Hvor er hun henne, den stakkars jenten, som har gjemt barnet sit i skauen? Jeg roper paa hende her jeg staar og ber hende overgi sig i den almægtiges hænder . . . — for, mine dyrebare venner, det er ikke noen bro mellem Himmelen og Helvedet! Er du kommet i Himmelen, saa blir du der. Og er du kommet i Helvedet, saa blir du der. Dette skulde gi os alle noe at tænke paa. — Du, som sitter derborte eller staar bortgjemt i folkehopen og løyner din synd for dig sjølv og for mennesken, du løyner den ikke for den altseende Gud. Fram med dig og fram med din synd, at ikke døden og dommen skal komme over dig, før din synd er tilgit; — for det er ikke noen bro mellem Himmelen og Helvedet!

(Et langt tordenskrald høres. Uveiret er ikke nær ved. Tingsruden stanser i talen og ser sig et par øieblik litt raadvild og forskrækket om. Han falder ut av præketonen og sier med sin vanlige stemme): Her kommer tor-slaat. Da er det farlig, at vi staar saa mange mennesker klemt sammen. Slaar lynet ned, kunde vi alle bli slaat ihjæl. — La os sprede os, venner.

(Gaar hurtig ned av stolen. Han roper nede fra massen): Men staa ikke under trær. Det skal være det farligste av alt.

Stuen tømmes litt efter litt. Det blir bare folk igjen, som sitter omkring de tre bordene og en og anden liten gruppe staaende ute paa gulvet. Det er surr av lavmælt snak. Langt borte fra høres meget utydelig auktionarius: „Ingen bedre?“ — Gi et bud da! . . . kroner er budt. Ingen bedre? Sidste gang . . . kroner er budt. Ingen bedre?“ Og saa falder slaget.

EN MAND

(til en anden).

Her er saa varmt og tungt, at en skikkelig regnskur skulde gjøre godt.

DEN ANDRE.

Ja, det vilde smake som kjelderkaldt øl i tør strupe.

Olaug, en meget fet og trivelig kone, som skinner av livsglæde og humør, gaar rolig mellem bordene og opmuntrer folk til at æte og drikke. — En jente kommer med en dampende kaffekjêl.

OLAUG.

Naa ser dere, at der kommer frisk kaffe. Naa faar dere skyte hjerte op i livet og prøve en liten draape til. — Du, Kristian, faar syne, du har mere mod end kvindfolkene. — Og du, Malene, som har tugtet en mandvond bukk, du faar ikke være ræd kaffen, fordi om den er varm.

(Folk ler halvhøit. — Et fat med smørrebrød bæres ind.) Naa faar vi mere brød. Naa faar dere blaase paa brødet, mens dere tygger paa kaffen. *(Gaar ind i de andre stuerne for at opmuntre folk til at æte og drikke.)*

EN BLID KONE
(til en strengt alvorlig kone).

Du har vel hørt, at han Magnus Brudevold kom til bygden igaar?

DEN STRENGT ALVORLIGE.

Ja. — Han kunde gjerne ha blit der han var. Syndere har vi mer end nok av før her i Saksedal.

DEN BLIDE.

Han skal være saa gemenslig og bent fram og hyggelig, sier de, som har snakket med 'n.

DEN STRENGT ALVORLIGE.

Naar syndere lokke, da samtyk ikke.

DEN BLIDE.

Han skal ikke være uven med far sin længer naa. Han er saa god mot forældrene, sier folk.

DEN STRENGT ALVORLIGE.

Det er vel bare naturlig godhet, det.

DEN BLIDE.

Det er det vel. — Kanske kommer han paa auktionen idag.

DEN STRENGT ALVORLIGE.

Han skulde ha kommet litt før. Saa hadde han faat høre Tingsruden. Det hadde han hat godt av.

EN GAMMEL BONDE

(fremme paa gulvet, snur sig til en ung en).

De sier, folk, at dokter Grimelund skal gaa i gang med jenterne hele Øvrebygden opover. Det maa være noe tull.

DEN UNGE BONDE.

Nei, det skal nok være sandt.

DEN GAMLE.

En slik en! — Skal slikt kaldes for dokter! Ifjor var det en husmandsjente ner i Ringdal, som han skulde operere paa; for hun hadde en byld i magen, sa 'n. Men bedst som han holdt paa med arbeidet, saa begyndte bylden at skrike. Jeg spør: — Skal slikt kaldes for dokter!

Den gamle vender sig til andre og blir ved at snakke om samme emne. Forargelsen synes at stige i ham. — Øistein og Magnus og Zakkarias kommer ind fra gaardspladsen. De næves med folk i nærheten og blir staaende og prate i en gruppe midt i stuen. Mange er optat av at glo paa dem. Folk kommer frem i dørene for at se paa Magnus.

ESKILD

(som fremdeles sitter vendt hit ved bordet tilhøire, tørker taarer og sier til Hansine, som sitter nærmest ham).

Det er ikke noen bru mellem Himmelen og Helvedet, sier 'n.

HANSINE.

Aanei, det er nok ikke det, Eskild. — Har du ikke hat greie paa det før, du da?

ESKILD.

Aajo, det har jeg vel; men jeg hadde glemt det.

HANSINE.

Du vil vel gjerne bli kvit syndebyrden din naa, kan jeg tænke.

ESKILD.

Ja.

HANSINE.

Det pleier at gaa slik, naar en vaakner av syndesøvnen.

ESKILD.

Men syndebyrden min er saa alt for stor.

HANSINE.

Du kan bli kvit den like vel, hvis du angrer oprigtig og bekjender synderne dine.

ESKILD.

(i undring).

Bekjen? . . . Skal jeg bekjende og?

HANSINE.

Kan vite det. En maa faa tilgivels, ser du.

(Eskild blir tankefuld.)

DEN GAMLE BONDEN

(til en anden en).

Jeg spør: — Skal slikt kaldes for dokter! — Han er ikke saapas som en jordmor engang!

(Bordlaget tilvenstre længst fremme reiser sig og gaar ut.)

OLAUG

(høit).

De, som endnaa ikke har faat mat og kaffe, faar sætte sig fram og være saa god at ta til sig. Gjør dere ikke det, saa er dere laakere, end jeg har trodd.

(Folk ler halvhøit.)

ESKILD

(til Hansine).

Hvem skal jeg bekjende for da?

HANSINE.

For dem, som du har syndet imot.

ESKILD.

Men . . . men er jeg aldeles nødt til det?

HANSINE.

Hvis du vil ha tilgivels, saa.

ESKILD

(fortviler, graater stilt i sit store rødrutete lommetørklæ) Men tror du, at Tingsruden kan ha ret i det, at det ikke er noen bru mellem Himmelen og Helvedet?

HANSINE.

Det vet du da bedst sjølv, naar du bare tænker dig om.

OLAUG

(som ogsaa har hilst paa Øistein og Magnus og Zakkarias). Naa, Øistein, faar du sitte fram. Og du og, Magnus. Og du, sersjant Bleiken.

DE TRE.

Tak, tak. *(Men Øistein og Zakkarias blir staaende i gruppen. — Et tordenskrnld høres paa samme avstand som det forrige.)*

MAGNUS

(gaar bort til Eskild, bøier sig ned til ham og sier lavmælt).

Du har vel gjort det, du lovte mig at gjøre?

ESKILD.

Nei.

MAGNUS.

Men her er god anledning. Si, at det var en skrøne dette med felen. Si det først til én mand og saa til en anden. Da kommer det ut mellem folk. — Men kjære, graater du?

ESKILD.

Tingsruden sier, at det er ikke noen bru mellem Himmelen og Helvedet.

MAGNUS.

Hm. — Du tror ikke, du slipper Helvedet.

ESKILD.

Nei.

MAGNUS.

Hvad er det som trykker dig saa svært da?

ESKILD

(gjemmer ansigtet i lommetørklæet og tier).

MAGNUS.

Er det saa forfærdelig?

ESKILD

(rugger med overkroppen uten at svare).

MAGNUS.

Nei, det kommer egentlig ikke mig ved heller.

ESKILD.

Jo, det gjør det ret. *(Reiser sig og stiller sig tæt ind til ham.)* Jeg vil bekjende for dig. Og saa faar du bekjende for far din.

MAGNUS.

Jeg? — Jeg forstaar ikke et mukk?

ESKILD.

Aa, det er saa sørgelig; men du faar be far din forlate mig.

MAGNUS.

Snak trygt ut til mig, du.

ESKILD

(lavmælt).

Jeg saa godt som saa paa, at Hammaren tok felen førre dagen . . . Brudevoldsfelen, som var under sengbænken. Og saa strøk han over fjeldet med den.

MAGNUS

(mister mælet for et par øieblik).

Saa du, at han? . . . *(Tier og summer sig).* Felen er altsaa ikke brændt?

ESKILD.

Nei, Hammaren sælger den nok, han, — hvis han ikke tok feil av kasserne; for det var to kasser dér, som var like ens.

MAGNUS.

Var det to kasser?

ESKILD.

Ja. Under sengbænken.

MAGNUS.

Men kjære, hvorfor sa du ikke fra straks?

ESKILD

(sætter sig ret ned paa stolen og rugger med overkroppen uten at svare).

MAGNUS.

Naa? *(Bøier sig ned til ham.)* Du maatte da ha en grund til at tie?

ESKILD.

Jeg fik fem kroner. *(Gjemmer ansigtet i lommetørklæet.)*

MAGNUS

(retter sig op. Han blir staaende et par øieblik i tanker).

Felen er altsaa enten stjaalet eller gjemt eller brændt!

— Men jeg skal sprænge felen frem, saasandt den er til! — Den, som bare visste, hossen en skulde gripe ind her.

Øistein og Zakkarias har sat sig ved bordet tilvenstre længst fremme samtidig med et par av bygdens gode mænd. Øistein sitter helt tilvenstre.

OLAUG

(til Magnus).

Naa faar stor-spellemanden slaa lag med de andre og blaase paa kaffen, mens den er varm.

Magnus gaar tilbords ved siden av Zakkarias og drikker kaffe.

DEN GAMLE BONDE

(til en anden gammel bonde, mens han holder ham fast i trøieopslaget): Jeg spør: — Skal slikt kaldes for dokter! — Kommer han ind paa gaarden hos mig og vil se paa jenterne, saa skal jeg by 'n en næve salt, likesom han var en anden gammel bukk. — Om jeg blir sjuk noen gang, jeg vil heller sende bud efter hestedoktern end efter han!

Lensmanden er kommet ind fra gaardspladsen, har hilst venlig og travelt tilhøire og tilvenstre og gaat bort og sat sig ved bordet hos Øistein og Magnus og Zakkarias. Han tar dem alle tre i haand. — En hel del folk har langsomt fulgt efter ham ind, eftersom der blev en pause i auktionen ute paa gaardspladsen, da lensmanden gik ind.

ØISTEIN

Det er en streng dag for dig, lensmand, som er auktionsmester.

LENSMANDEN.

Ja, jeg er alt træt i kjæften og tom i magen. Bare jeg faar mig en skvæt kaffe og en skive brød, saa skal jeg ut igjen og kjøre paa.

ØISTEIN.

Du fik godt betalt, hørte jeg.

LENSMANDEN.

Ja, det er penger mellem folk naa om dagene. *(Tordenskraldet høres igjen, men fjernere.)*

ØISTEIN.

Vi faar vel ikke noe av regnet, vi.

LENSMANDEN.

Nei, det gaar uten om os, ser det ut til. — Hvad for et land kom du sidst fra, du Magnus?

MAGNUS.

Fra England.

OLAUG.

Naa har de vel Jonsok derborte og.

MAGNUS.

Ja. Men dèr har de slaatten før Jonsok.

LENSMANDEN.

Før Jonsok?

MAGNUS.

Ja. *(Flere ler stilt og rister litt paa hodet.)*

OLAUG.

Men da kommer vel Jonsok senere derborte end her i Norge.

LENSMANDEN

(ler hjertelig godt).

Nei, Olaug, naa var du ret troskyldig. Du skjønner da vel, at Jonsok har de paa samme tid av aaret overalt paa den østlige halvkugle.

Jonsok ɔ: Sankt Hans. — Slaatten ɔ: slaatonna, høibergningen.

ZAKKARIAS.

Nei, stop litt, lensmand, i Rusland har de nytaaret og paasken fjorten dage efter os, og da kommer vel Jonsok et par uker senere og.

LENSMANDEN.

Det er ikke saa sikkert. Jeg tror ikke, noen ut av os to har rigtig greie paa tidsregningen i Rusland. Men det vet jeg, at i Australien dèr har de slaatten ved juletider.

(Mange ler.)

OLAUG.

Nei, lensmand, naa snakker du vist over dig.

LENSMANDEN.

Det maa vel jeg ha greie paa, som har et søskenbarn i Australien. Han har sjølv skrevet det til mig.

OLAUG.

Saa slaar de vel julegrøten og slaattegrøten sammen dèr. *(Latter fra flere kanter.)*

LENSMANDEN
(som ogsaa har ledd).

Ja, det blir billigere end her i Saksedal!

Magnus reiser sig under latteren og gaar op til døren til gaardspladsen, vender her og gaar langs høire væg ned til Eskild, mens følgende replikker blir sagt:

OLAUG.

Du, sersjant Bleiken, folk æter og drikker ingen verdsens ting idag.

ZAKKARIAS.

Jeg synes, folk tygger alt det, de kan, jeg.

OLAUG.

Du, som er krigsmand, faar trække blank og kommendere folk til at gjøre pligten sin.

ZAKKARIAS.

Nei, naar folk ikke har age for dig, som er general her paa plassen, hvad tror du da, de bryr sig om mig, som bare er sersjant?

OLAUG.

Er jeg general, sier du?

ZAKKARIAS.

Ja, jeg skulde mene det. Du er da ialfald feit nok til at være det. *(Latter. — Langt borte fra høres noen faa toner fra et trækspil. Der er surr av snak rundt omkring i stuen.)*

MAGNUS

(bøier sig ned til Eskild).

Du maa sjølv gaa bort til far min og fortælle dette med felen høit og tydelig for hele bordet.

ESKILD

(reiser sig forfærdet).

Aa nei, nei, nei.

MAGNUS.

Da først vil du faa tilgivelse av far og mor og mig og hele Saksedal.

ESKILD.

Da er jeg utskjæmt for hele bygden.

MAGNUS.

Nei, ikke naar du frivillig gaar frem og bekjender. Utskjæmt blir du, naar folk bare gjennem sladderen faar greie paa din synd.

ESKILD.

Ja, du har vist saa evig ret i det; men jeg kan ikke gaa fram for alt folk.

MAGNUS

(tørt).

Nei, nei. Jeg bad dig om dette bare for at hjælpe dig, skjønner du. Mig kan det være det samme.

ESKILD.

Gammel'n blir saa vond paa mig.

MAGNUS.

Det tør han ikke her i laget, naar du kommer som angrende mand — og frivillig; for du maa gjøre det av egen drift. Du maa ikke nævne mig. Du maa endelig la folk forstaa, at du gjør det frivillig.

ESKILD

(tar sig til hodet med begge hænder).

Det gaar reint rundt i skallen paa mig.

MAGNUS.

Far min har trang til at lette samvittigheten, han, som du, men har for litet mod, — han, som du.

ESKILD.

Angrer han, at han narret hele bygden da?

MAGNUS.

Javist gjør han det. Du skulde hjælpe 'n, du Eskild. Naar det første støtet var over, vilde han takke dig.

ESKILD

(i stille fortvilelse).

Men jeg kan ikke gaa fram like vel.

MAGNUS.

Jeg gaar ut av stuen en liten stund. Jeg skal snakke med et par mand. Vis dig naa som en kar, mens jeg er ute. Men nævn ikke mig.

Gaar langs høire væg op mot utgangsdøren og ut. — Eskild sætter sig og overgir sig til sin frygt og tvil. — Idet Magnus forlot ham, lød der en lattersalve fra bordet tilvenstre længst fremme.

ZAKKARIAS.

Det er da saa soleklart, synes jeg, at har russerne Nytaaret og Paasken efter os, saa maa de og ha Jonsok senere.

LENSMANDEN.

Det er ikke saa sikkert. Russerne bor vel paa den østlige halvkugle, de og. Og da maa

vel solen begynde at gaa den andre veien for dem, naar den begynder at gaa den andre veien for os.

— Men du, som er saa klok, du kan kanske si os, naar slaatten begynder i Rusland?

ZAKKARIAS.

Det kommer vel an paa veiret dèr som her.

LENSMANDEN.

Ja, men saa omtrent.

ZAKKARIAS.

Jeg synes, at du som vet det, skulde gjøre vel mot os og fortælle det.

LENSMANDEN.

Ja, det kan jeg gjerne. Slaatten i Rusland begynder høist forskjellig. I syd begynder den tidlig og i nord mye senere. *(Faar et anfald av frydefuld latter. Andre ler med.)*

ZAKKARIAS.

Du er en kranglefant, du!

Olaug kommer ind av nærmeste dør tilvenstre sammen med Vis-Birgit, som hun støtter bort til

bordet, hvor Øistein, lensmanden og Zakkarias sitter. Der faar hun plass. Det blir stilt, efterhvert som folk faar øie paa Vis-Birgit. Hun er hvit av ælde og blikket sløret. Hun fører sig med stor værdighet.

OLAUG

(endnu mens hun støtter hende bort til bordet).

Du er en sjelden fugl at se naa om stunder, Birgit. Før i tiden var det anderledes.

(Det blir skjænket kaffe for den gamle. Det er helt stilt. Alle lytter efter, hvad hun vil si).

LENSMANDEN.

Saa du vilde paa auktionen idag, du og, Birgit?

VIS-BIRGIT.

Jeg har hørt gjeti, at 'n Magnus Brudevold kanske kom hit, og da maatte jeg avsted. Det vilde bli for lang vei for mig at gaa helt bort i stuen til far og mor hans.

LENSMANDEN.

Det er rimelig, at du har lyst til at se 'n Magnus igjen, du, som engang spaadde, at han skulde bli en stor mand.

OLAUG.

Han var ikke mer end en vott paa ti, elleve aar den gangen.

VIS-BIRGIT.

Jeg spaadde ikke; for jeg har aldrig spaadd. Jeg bare fortalte litt av det, jeg saa.

LENSMANDEN.

Men hossen kunde du se slikt da. Du maatte vel ha dine merker og gisse dig fram.

VIS-BIRGIT
(smiler).

Nei, jeg gisset ikke. Jeg har da før fortalt, at jeg sat engang jamsides med 'n Magnus oppi Kvamskogen. Det var slik en fin sommerdag. Og da saa jeg store byer, endda jeg aldrig endnaa hadde været i noen by den gang. Jeg saa vilde havet og fremmede land og, — jeg, som aldrig i min tid har været utmed havet eller i fremmed land. Men alle steder saa jeg 'n Magnus mellem andet folk, enten det naa var paa land eller paa skib. Og alle folk saa kjendte de 'n, saa det ut for. De snakket til 'n, og de snakket om 'n og glodde paa 'n. Der han kom, var han den,

alle samlet sig om. Men hver en gang jeg fik øie paa 'n, saa hadde han blit mindre lik sig sjølv end før. Tilslut var det ikke 'n Magnus længer, men en anden en, — en, som aldrig jeg hadde set.

LENSMANDEN.

Skulde en ha hørt slikt!

ØISTEIN.

Det, at han blev mindre lik sig sjølv for hver en gang du saa 'n, det har du aldrig nævnt for mig.

VIS-BIRGIT.

Nei, jeg tidde med det. — Jeg nævnte ikke, at han tidt og ofte graat heller. Da smilte eller lo de, som var omkring 'n og saa ut til at være gla.

ØISTEIN.

Men hvorfor tidde du med slikt noe?

VIS-BIRGIT.

Taarer tyder sorg, vet du.

ZAKKARIAS.

Jeg har svært for at tro, at folk har været leie mot en slik hyggelig kar som 'n Magnus.

VIS-BIRGIT.

Kanske har han gjort sig sjølv store sorger. — Jeg tror, jeg gjorde ret, jeg, som tidde, Øistein.

Magnus fór vidt. Naa vil jeg gjerne se, hvor mye han har med sig hjem av sig sjølv.

(Det blir stilt et øieblik. Gunhild er kommet tilsyne, hilser paa en og anden og faar plads ved bordet sammen med Øistein.)

LENSMANDEN.

Du har ikke set noe til den jenten, som gjemte ungen sin i skogen.

VIS-BIRGIT.

Jeg har prøvd, fordi du bad mig om det. Men jeg har ikke set hende.

LENSMANDEN.

Aa nei, hun har vel en viss mand til at hjælpe sig, hun.

Du har ikke set noe i den sidste tid, som det kunde være til gagn for os alle at vite?

VIS-BIRGIT

(betænker sig litt, før hun svarer).

Jo – o, jeg saa noe slikt imorges. *(Tier.)*

LENSMANDEN.

La os høre det, Birgit.

(Det er tyst et par sekunder. Alle lytter.)

VIS-BIRGIT.

Det er tungt at tie. Og det er tungt at tale. — Jeg bær nødig tyngsel til laget. *(Tier.)*

LENSMANDEN.

Men hvis naa folk gjerne vil, du skal fortælle det, du saa?

VIS-BIRGIT.

Da gjør jeg det.

LENSMANDEN.

Naa, folk, hvad mener dere?

KVINDESTEMMER.

Fortæl du, Birgit.

EN KVINDESTEMME.

Gud snakker gjennem dig.

VIS-BIRGIT
(bier litt).

Jeg saa, at en mand her i stuen . . . han blir idag ramt av det, som maa være tyngre end døden sjølv.

EN KVINDE

(hvisker i rædsel).

Idag?

VIS-BIRGIT.

Idag.

EN SKARP OG KLAR KVINDESTEMME

(inde i stuen tilvenstre begynder at synge et salmevers — langsomt og med underlige skjælvinger og trimulanter):

Nu bør ei synden mere
med magt og herredom
udi mit kjød regjere,
men daglig kastes om;
thi jeg i daaben er
av Gud til naade taget
har i den pagt forsaget
al Satans gjerninger.

ESKILD

(reiser sig, idet sangen begynder og sier til Hansine, som han har betrodd sig til):

Tyngre end døden! Tænk om det var mig! — Og det er ikke noen bru mellem Himmelen og Helvedet!

HANSINE.

Gjør, som du sier, at 'n Magnus Brudevold har bedt dig om at gjøre. Gaa du trygt bort

og tilstaa. Og store ting vil ske baade med dig og 'n Øistein. Dette vil bli til velsigning for hele bygden.

(Eskild gaar langsomt mot bordet tilvenstre og stanser ved den siden, som er likeoverfor Øistein. Samtidig sier Hansine for sig selv): Nei, saa har 'n Øistein hat felen gjemt like vel! Ja, var det ikke det, jeg skjønte!

ESKILD

(med graatfyldt stemme, men klart allikevel).

Jeg vet, at Hammaren strøk med felen din, Øistein; men jeg tidde. *(Ingen sier noget; men folk rundt omkring blir opmerksomme.)*

ØISTEIN

(uten at røre sig, men med en halv trudsel i røsten): Er det mig, du snakker til?

ESKILD.

Ja, jeg vet, han stjal Brudevoldsfelen i forgaars, mens du og hu Gunhild fulgte hu Ragna paa veien.

ØISTEIN.

Tingsruden maa ha gjort dig galen. Felen min blev brændt for fjorten aar siden, den.

ESKILD.

Aa, Øistein, du er en synder du som jeg. Snak sandt og tilstaa, at du har hat felen løynt i alle disse aarene. *(Fortvilet.)* Jeg vedgaar for dig og alle, som vil høre paa, at jeg fik fem kroner av Hammaren for at tie med, at han stjal felen, og at jeg skulde faa mere siden.

(Han gjemmer ansigtet i lommetørklæet.)

EN STRENGT ALVORLIG MAND.

Han Eskild snakker sandt. Han kan ikke andet; for Gud har rørt ved 'n idag.

FLERE KVINDESTEMMER.

Ja, ja.

ØISTEIN

(har reist sig. — Om litt sier han).

Ja, jeg gjemte felen dengang næsten hele bygden var galen nok til at kræve, at jeg skulde brænde den.

GUNHILD

(som sitter ved en anden side av bordet, reiser sig ogsaa).

Nei, Øistein, det var jeg, som gjemte den og sa til folk, den var brændt, saa du kjendte dig bundet av det, jeg hadde sagt.

ØISTEIN

(tvinger ned oprøret inde i brystet).

Jeg vil ikke forsvare mig mot bygden; for jeg gjorde ikke synd mot noen anden end mig sjølv. — Jeg vil ikke klage paa noen heller; for dere vet ikke, hvad dere gjorde. Jeg kunde kanske ha git dere en mening om det, hvis jeg hadde tat kjærring og unger og gaat i elven. Det var ingen vei, jeg heller ønsket at gaa den gangen.

— For mig var felen mer end far og mor og slegt og bygd. Naar felen laat, da var jeg til møte med alt, som var mig kjært, levende og døde og umælende. Da hadde jeg hos mig hver en drøm og hver en længt, som jeg visste aldrig skulde bli mer end drøm og længt, men som jeg ikke vilde være foruten like vel. Verden langt borte skulde jeg aldrig naa; men naar felen laat, kom den saa nær, at jeg saa den. — Felen gjorde mig ikke lykkelig; men den gjorde mig rik. Og det er mer at være rik end lykkelig.

Dere trodde, at felen blev brændt; men dere fik den bare til at tie. Dere vet ikke, men det gjør jeg, at det var den mest armodslige gjerning, som er gjort paa disse kanter. — En

bygd uten fele, det er en bygd uten sjæl . . . det er en kirke uten klokkeklang . . . det er en skog uten fuglekvitr.

Ja, dere kunde leve uten fele; for dere har aldrig eid noen. Jeg kunde ikke. Kanske var det somme utav dere, som fik nye øine at se med og nye øren at høre med, naar felen laat. De folk har vel kanske i løndom graatt over, at felen maatte tie for bestandig.

(Dypt bevæget, men ingen taarer kommer):

Jeg . . . jeg . . . jeg har aldrig graatt over det. Det var den gang jeg glemte at graate. Og siden har jeg aldrig kommet paa det. *(Han sætter sig.)*

VIS-BIRGIT.

Jeg tænker, det er flere her idag, som tykker som jeg, naar jeg sier, at det er gjort stor uret mot 'n Øistein.

EN STILLE MAND.

Folk mente det godt nok den gangen; men folk fór vild.

ET PAR MANDSSTEMMER.

Det var et sandt ord.

DEN STRENGT ALVORLIGE KONE.

Han Øistein og hu Gunhild har ljuget i kapp og holdt hele bygden for nar i mange aar.

DEN STILLE MAND.

Det var de nødt til, naar folk var saa uvittige.

LENSMANDEN.

Bygden maa engang prøve paa at gjøre godt igjen det gale, den gjorde mot Øistein.

ØISTEIN

(som kjæmper med sit indre).

Bygden kan ikke klare at gjøre det godt igjen — ikke mer end den kan forgylde storskogen.

LENSMANDEN.

Nei, nei, det kan saa være. Bygden lyt gjøre sin skyldighet like vel og vise dig, at den angrer.

VIS-BIRGIT.

Du vil nok komme til at lære at graate igjen, Øistein.

LENSMANDEN.

Jeg tænker, du har faat den største glæden og rikdommen, du kunde faa paa dine gamle

dage, du, som har faat hjem sønnen din, han Magnus.

ØISTEIN

(har vanskelig for at tvinge taarerne tilbake).

Ja, det var slikt noe, jeg mente . . . . Han Magnus har kommet hjem . . . Jeg sa nylig, at jeg aldrig har graatt, siden felen blev brændt. Men jeg kjender det paa mig, at naa . . . holder jeg . . . paa at lære det . . .

Han maa stanse. Han lægger en haand over øinene. Det er stilt en stund. Alle ser paa denne far, som overvældes av det, han føler nu. — Det mørkner sterkt i stuen.

VIS-BIRGIT.

Saa blev det altsaa 'n Magnus, som skulde hjælpe dig.

EN MAND

(til en anden).

Vi faar nok en snert utav uveiret, vi og.

DEN ANDRE.

Ja, det ser saa ut.

ZAKKARIAS

(reiser sig langsomt, kremter, forbereder sig paa en hel tale).

Saksedøler! — Nordmænd!

Vi har idag uti vor midte en mester, som er vidtspurt og omtykt langt utover mange land og det baade av høg og laag. *(Sier hurtig og mere lavmælt likesom i en sidebemerkning):* Han er ikke inde naa i øieblikket; men det kan være det samme, eftersom det ikke er han, jeg vil tale om. *(Hæver stemmen og slaar ind i sin sedvanlige foredragstone):* Nei, det er om mesterens far, han, som er far for mesteren, han, som saa at si er mesterens mester, eftersom han har skapt 'n, at jeg vil tillate mig at si noen oprigtige ord . . .

ØISTEIN

(har reist sig).

Du skal ha tak for din gode vilje, Zakkarias. Men jeg ber om, at ingen maa holde noen tale for mig.

ZAKKARIAS

(mellem flauhet og ydmyghet).

Nei, nei, — jeg kan vente til en anden gang, j e g. *(Sætter sig).*

ØISTEIN.

Jeg har noe paa samvittigheten, noe som jeg vil tilstaa; for det kommer alle ved her i da-

len. — Det gaar lettere for mig at snakke idag. Jeg tænker hele bygden vil kjende sig let og fri, naar jeg har snakket ut.

Førre dagen grov jeg felen ner. Den fik sin grav paa kirkegaarden.

STEMMER.

Paa kirkegaarden?

ØISTEIN.

Felen ligger i den graven, som det timegamle barnet hans Erik Skalberget skulde ha ligget i.

LENSMANDEN.

Hvad er det du snakker om Øistein?

ØISTEIN.

Hammaren vilde stjæle felen, men misfór sig. Han strøk med det vesle barneliket istedetfor med felen; for de to kasserne var like ens. Da han forstod feilen, gjemte han liket under et træ i skogen og rømte unda. Og dér blev det fundet igaar morges.

(Han tier. Der blir surr av snak og ellers en del røre).

LENSMANDEN

(har reist sig).

Og slikt fortæller du først naa?

STEMMER.

Hys! hys! La os høre, hvad 'n Øistein svarer.

(Det blir næsten stilt.)

ØISTEIN.

Det var feigt utav mig at tie. Jeg vilde løyne, at felen var til. Men det var bygden, som først drev mig ind paa løgn og feighet, da den vilde tvinge mig til at brænde felen. — Jeg hadde og en anden mening med at grave felen ner; men den kommer ikke bygden ved.

(Igjen blir det snak og røre. Folk er baade harme og glade.)

LENSMANDEN.

Nei, slikt har vel aldrig hændt før i noe land, siden verden blev skapt!

(Om en stund hysser han og sier):

— Jaja, godtfolk, saa har det altsaa ikke været noe barnedrap. Bygden har ikke faat

noen flæk paa sig. Det viser sig, at her oppi Saksedal lever bare skikkelige folk — slik som vi bestandig har trodd.

— Ja, naa faar jeg mye at staa i igjen; for naa maa jeg sende ny framstelling av saken til øvrigheten og sende atterbud til dokter Grimelund. *(Sætter sig. — Magnus er kommet ind og har tat sin plads, mens lensmanden snakket.)*

ØISTEIN

(som er blit staaende).

Før jeg gir mig paa hjemveien, vil jeg takke den manden, som fik narret 'n Eskild til at rope ut for alt folk, at jeg har hat felen løynt i alle disse aarene.

ZAKKARIAS.

Det paafundet har du ikke fra dig sjølv, Eskild. — Du skulde ha gaat hjem til 'n Øistein og tilstaat.

ØISTEIN.

Naa gaar jeg, Gunhild.

GUNHILD.

Og jeg slaar følge. *(Reiser sig.)*

DEN STRENGT ALVORLIGE KVINDE
(høit).

Det var sønnen din, han Magnus, som fik 'n Eskild til at gaa fram her og snakke ut for hele bygden.

EN KVINDESTEMME.

Ja, det var det ret.

EN MANDSSTEMME
(knægger av halvt indestængt latter).

He, he, he!

Øistein mister mælet og blir staaende en stund og stirre snart paa Eskild, snart paa Magnus, som ikke tør se op — og snart ret frem for sig. Han leter efter forstaaelsen.

ØISTEIN
(med næsten svakt mæle).

Hvorfor svarer du ikke, Magnus?

MAGNUS
(sky og stammende).

Det er . . . ja, det kan ikke være andet end en misforstaaelse.

ØISTEIN
(med angst og kval i stemmen).

Du maa ljuge, Eskild!

ESKILD

(lavmælt).

Nei, det er ret sandt.

DEN STRENGT ALVORLIGE MAND.

Han Eskild kjender frygten for dommen. Han har slaat armene om Guds føtter.

(Det blir kvælende stilt et øieblik.)

ØISTEIN.

Svar 'n, du Magnus.

MAGNUS.

Oprigtig talt, jeg trodde, det var bedst for os alle, at det rette forhold med felen blev kjendt.

Øistein stirrer fremdeles. Øinene viser, at han endnu ikke klart har forstaat det, som er hændt.

GUNHILD

(har gaat rundt bordet og bort til Øistein).

Han Magnus vilde fram til felen, ser du, og saa sanset han ikke, at han traakket paa far sin.

DEN STRENGT ALVORLIGE MAND

(halvhøit til en anden en).

Han Magnus har nok været i byen og lært fantestykker, han.

ØISTEIN

(ser hende ind i ansigtet).

Er alle folk fiender?

GUNHILD

(i dirrende inderlighet).

Nei, Øistein, jeg har aldrig været din fiende — ikke dengang heller, da det saa ut, som om din lykke krævde, at du skulde traa ned min.

ØISTEIN

(stilt).

Naa gaar vi hjem, Gunhild. — Vi har mistet en søn. — Men vi har mange barn igjen.

(De to gamle gaar. — Folk gjør vei for dem.)

MAGNUS.

Far, hør paa mig!

Gunhild vender ansigtet om mot ham; men da Øistein blir ved at gaa uten at stanse eller se sig tilbake, følger hun efter. Endnu engang vender hun sig om mot Magnus. Øinene er tunge av smerte. Saa gaar hun ut av døren til gaardspladsen.

MAGNUS

(har gjemt ansigtet i hænderne og staar længe slik. Da han endelig tar dem bort, ser han sig omkring).